

URBÁŘE PANSTVÍ ZDECHOVICE Z LET 1517 A 1608 A JEJICH PRAMENNÁ HODNOTA PRO VÝZKUM HOSPODÁŘSKÉHO VÝVOJE MALÝCH VÝCHODOČESKÝCH DOMINIÍ

Petr VOREL

Historické panství Zdechovice tvořilo v raném novověku neobvykle výrazný severozápadní výběžek Chrudimského kraje. Vklíněno v úzkém prostoru mezi řekou Labe a Železnými horami bylo směrem od Chrudimi snáze přístupné podél levého břehu Labe, i když tradičně směřovalo obchodní i zájmové napojení držitelů tohoto území směrem na nedalekou Kutnou Horu, ležící však za horami.

Dějínám tohoto malého východočeského panství dosud nebyla věnována zvláštní pozornost. Základní údaje o vývoji zdejšího šlechtického sídla a jeho majitelů shrnul, podobně jako v případě jiných venkovských tvrzí, ve svém obsáhlém díle August Sedláček;¹⁾ o něco mladší místní historicko-vlastivědná encyklopedie zmíněné základní informace pro starší dějiny Zdechovic nijak nerozšiřuje.²⁾ O starších dějinách Zdechovic toho skutečně mnoho nevíme. Ve středověku patřila širší oblast okolí Zdechovic do zájmové sféry sedleckého kláštera, jehož pozemkový majetek (sahající až za Labe k Týnci nad Labem) se zde prolínal s dílčí zemanskou držbou. Starší historickou tradici měla v okolí Zdechovic těžba železné rudy a její zpracování, jak neopomněl zdůraznit Václav Hájek z Libočan roku 1541,³⁾ a to díky snadnému přístupu k vysoce kovnatým rudám, které bylo možné získávat povrchovou těžbou a zpracovávat i jednoduchými středověkými technologiemi. V pohusitské době se v držbě vesnic, vytvářejících později

1) SEDLÁČEK, August: *Hrady, zámky a tvrze Království českého*, I. Chrudimsko, Praha 1882, s. 244–247.

2) ROSŮLEK, František Karel (red.): *Pardubicko - Holicko - Přeloučsko*, III. Místopis, s. 116–127.

3) HÁJEK, Václav z Libočan, *Kronika česká*, Praha 1541, fol. IIIv.

zdechovické zboží, vystřídala řada drobných majitelů, většinou nějakým způsobem spojených s důlním podnikáním kutnohorským, na které byla napojena řada zdejších výrobních aktivit (mj. železáři, uhlíři apod.). Největší část pozdějšího zdechovického panství získali roku 1451 příslušníci rytířského rodu ze Sekyřic, kteří se pak podle svého hlavního sídla na zdejší tvrzi nazývali Zdechovcové ze Sekyřic. Držitelem tohoto panství byl koncem 15. století Jan Zdechovec ze Sekyřic († asi 1500).

Počátkem 16. století vlastnil zdechovické zboží Janův jediný syn Petr Zdechovec ze Sekyřic. Dostal se však do finančních potíží a nebyl schopen splácet své dluhy. Proto mu byl pozemkový majetek v roce 1507 na žádost věřitelů zabaven a postoupen panovnické komoře, která Zdechovcovy dluhy na sebe převzala. Z kontextu není zřejmé, proč byl v případě Zdechovic volen takto složitý postup. Důvodem mohla být skutečnost, že dispoziční práva Petra ze Sekyřic s pozemkovým majetkem byla výrazně omezena kšaftem jeho zemřelého otce Jana. Ten v poslední vůli odkázal pozemkový majetek svým třem dětem (Petrovi, Anně a Mandaleně); panství však nesměli nikomu prodat ani darovat, ale měli je v budoucnu předat svým dětem (Janovým vnoučatům). Zadlužení a následná majetková exekuce tak mohla být způsobem, jak otcovu poslední vůli obejít a získat namísto pozemkového majetku peněžní aktiva.⁴⁾

Neobvyklé transakce se zdechovickým zbožím souvisely se zástavou Knížectví opavského, které zadlužený král Vladislav II. již dříve zastavil v částce 50 000 zlatých rýnských východočeskému magnátovi Mikulášovi Trčkovi z Lípy.⁵⁾ Opavští stavové však nesouhlasili s tímto postupem; odporu opavských stavů král v lednu 1507 vyhověl (zástavu Opavska Trčkovi zrušil), nicméně potřeboval jiný majetek, kterým by pohledávky vůči Trčkovi

4) Obsah starého kšaftu Jana Zdechovského ze Sekyřic známe ze soudního sporu z roku 1539, kdy Mikuláš Dašický z Barchova žádal na své matce Mandaleně Dašické ze Sekyřic, aby mu vydala jeho dědičný podíl, odkázaný dědečkem Janem Zdechovským ze Sekyřic. Viz Národní archiv Praha, fond Desky zemské menší, kniha č. 24, fol. C16v-C17v; další majetkové spory uvnitř této rodiny viz tamtéž, fol. C21-C21v.

5) DVORÁKOVÁ, Lenka: *Trčkové z Lípy na přelomu 15. a 16. století*, in: Josef Petráň (red.), *Proměny feudální třídy v Čechách v pozdním feudalismu*, Acta universitatis carolinae, Phil. et Hist. 1, Studia historica 16, Praha 1976, s. 113–135. Obecnější souvislosti viz PEŠEK, Jiří – ZILYNSKYJ, Bohdan: *Městský stav v boji se šlechtou na počátku 16. století*, Folia Historica Bohemica 6, 1984, s. 137–161; nejnověji ČORNEJ, Petr – BARTLOVÁ, Milena, *Velké dějiny země Koruny české*, V. (1437–1526), Praha – Litomyšl 2000, s. 542–545.

uhradil. Součástí tohoto majetkového vyrovnání se namísto Opavska měly stát mimo jiné i Zdechovice, které byly právě od roku 1507 již *de iure* majetkem komorním. Mikuláš Trčka na úhradu svých pohledávek převzal Zdechovice jako protihodnotu 5000 kop grošů českých. Do celé záležitosti se však vložil český zemský sněm, který králův postup zpochybnil, neboť bez souhlasu zemského sněmu panovník nebyl oprávněn žádný komorní pozemkový majetek zastavovat.⁶⁾ Zástava Zdechovic Trčkovi tak byla zrušena a Zdechovice měly nadále zůstat majetkem komorním.⁷⁾

Až v roce 1517 byly mimo jiné i Zdechovice použity na úhradu pohledávek tehdejšího nejvýznamnějšího královského věřitele Zdeňka Lva z Rožmitálu. Stalo se tak bezprostředně po králově smrti (†1516), kdy se o moc v zemi fakticky dělilo několik mocenských uskupení, mezi nimiž zastával Zdeněk Lev rozhodující postavení. V jeho případě tedy (narozdíl od rytíře Trčky) již zemský sněm námitky neměl. Jediným podstatným údajem se stalo určení aktuální ceny, tedy částka, jaká se má z Rožmitálových pohledávek jako protiváha Zdechovic odečíst.

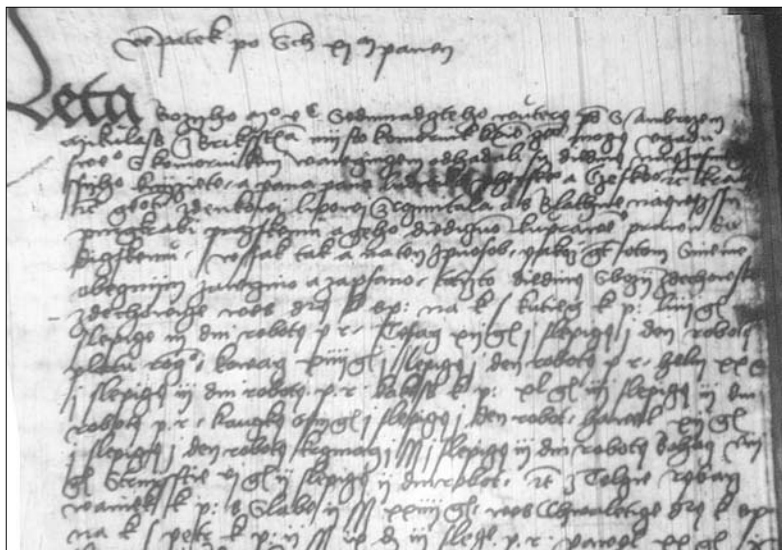
August Sedláček ve svém obsáhlém díle uvedl v této záležitosti poměrně podrobné údaje: úřední odhad zdechovického panství provedl místokomorník Království českého Mikuláš z Brykštejna v roce 1517; aktuální tržní hodnotu zdechovického zboží stanovil na 1739 kop grošů českých. Podle Sedláčkova výpisu tehdy zdechovnické zboží čítalo „... [Zdechovice] *tvrz se dvorem poplužním, pivovarem a mlýnem, vsi Zdechovice, Chvaletice, Trnov, Řečeňany, Labětín a Spitovice, dědiny, rybníky atd...*“⁸⁾

Nebyl důvod pochybovat o věrohodnosti Sedláčkem provedených výpisů, ale bez znalosti původního pramene bylo jen těžko zjistitelné, jak

6) Zápis ze sněmovního jednání mezi českými stavy a králem o zástavě Zdechovic Mikulášovi Trčkovi z Lípy v částce 5000 kop grošů českých z 19. listopadu 1509, vložený původně 13. prosince 1509 do desk zemských, shořelých roku 1541 (II. desky Václava z Chvojence, fol. F11), se zachoval ve formě obnoveného vkladu do desk zemských z roku 1551, viz Národní archiv Praha, fond Desky zemské větší [dále jen DZV], Kvatern trhový červený vejpisův, kn. č. 6, fol. F 19v-F21. I když se v tomto zápisu hovoří o Zdechovicích poměrně často, konkrétnější údaje o rozsahu či příslušenství tohoto majetku zde zmíněny nejsou. Obecnější souvislosti tohoto jednání též viz ČELAKOVSKÝ, Jaromír: *Hrad Pražský a majetková práva k němu*, Sborník příspěvků k dějinám města Prahy 1, 1907, s. 1–60, zde s. 38.

7) PALACKÝ, František: *Dějiny národa českého v Čechách a v Moravě*, V, s. 360–361. Nejnověji k této cause viz KREUZ, Petr – MARTINOVSKÝ, Ivan: *Vladislavské zřízení zemské a navazující prameny (Svatováclavská smlouva a Zřízení o ručnicích)* – Edice, Praha 2007, s. 66–67.

8) SEDLÁČEK: *Hrady*, I, s. 246.

Úvodní část obnoveného deskového vkladu z roku 1551, obsahujícího majetkový odhad panství Zdechovice z roku 1517 (NA Praha, fond Desky zemské větší, DZV 6, fol. H29).

komorník Brykštejn došel k výsledné částce a proč byla stanovena právě takto. Sedláčkem zmíněných 1739 kop grošů českých (resp. 1739½ kopy 19 grošů českých)⁹⁾ je totiž na první pohled velmi málo, když vezmeme v potaz, že o deset let dříve byl ochoten zkušený finančník Mikuláš Trčka z Lípy přijmout Zdechovice jako protihodnotu 5000 kop grošů českých. Prvoplánově se nabízí vysvětlení, že Zdeněk Lev z Rožmitálu využil svého politického postavení a získal zadlužený panovnický majetek na úhradu královských dluhů výrazně pod cenou. Je však možné na základě dochovaných pramenů takovou hypotézu ověřit?

Originál citovaného pramene z roku 1517 k dispozici nemáme, ale Bryknarův spis byl znovu vložen do desk zemských v pátek po svátku jedenácti tisíc panen 1551 [23. 10. 1551].¹⁰⁾ Důvody učinění tohoto obno-

9) Podle přímého pramene byla odhadní částka ve skutečnosti mírně odlišná, činila 1739½ kopy 19 grošů českých; tato drobná Sedláčkova nepřesnost však v daných souvislostech není podstatná.

10) DZV 6, fol. H 29-H 30v.

veného vkladu nejsou z kontextu jasné; pravděpodobně však souvisel s chystanou revizí starých majetko-právních nároků na zástavní a zápisný komorní a církevní majetek. Tento účinný nástroj mocenské politiky král Ferdinand uplatňoval po roce 1547 velmi intenzivně. Zdechovice patřily k takovým majetkům, neboť forma jejich držby nebyla počátkem padesátých let 16. století z hlediska majetko-právního zcela jasná.

Zdeněk Lev z Rožmitálu se zbavil zdechovického panství již 8. dubna 1518, kdy je (spolu s dalším pozemkovým majetkem, získaným na úhradu králových dluhů roku 1517) zastavil podkomořímu Království českého Burianovi Trčkovi z Lípy a na Lipnici. Již na této zástavě je znovu zřetelný cenový rozdíl. Zatímco odhadní cena pozemkového majetku (zboží zdechovického a hradištského) činila počátkem dubna 1517 dohromady 7 789 kop 3 groše 2 peníze české, přesně o rok později tentýž majetek Lev z Rožmitálu zastavil za 9 000 kop grošů českých (tj. 115,5% odhadní ceny), přičemž bylo obvyklé, že při této formě převodu (dočasná zástava alodního dominia) byla reálná tržní cena majetku výrazně vyšší, než zástavní suma.¹¹⁾

Ani lipnický Burian Trčka si zdechovické panství dlouho neponechal a nejpozději roku 1521 je za dosud blíže nejasných okolností převedl na Václava Loreckého ze Lkouše. Rytíř Loreckému však byl majetek za blíže nejasné provinění v roce 1522 konfiskován a připadl znovu panovnické komoře. Již o rok později (1523) však Zdechovice znovu posloužily jako forma majetkové kompenzace mocenskému uskupení, reprezentovanému Zdeňkem Lvem z Rožmitálu.

Do nejuzší Rožmitálovy klientelské sítě totiž patřil rytíř Petr Suda z Řeneč, který v té době sloužil panskému stavu jako neformální prosazovatel mocenských zájmů vůči západočeským královským městům, resp. z pohledu těchto měst jako lapka a škůdce. Proti královským městům bylo zaměřeno tažení zemské hotovosti z let 1511–1512, vedené Zdeňkem Lvem, při kterém byla na Heřmanu Janovském z Janovic dobytá tvrz Janovice poblíž Klatov, sloužící jako zázemí záškodnické družiny ve službách západočeských královských měst. Několik let pak na Janovicích vládl Petr Suda z Řeneč a naopak škodil královským městům v této oblasti. I proto se staly také Janovice cílem velkého tažení spojených městských vojsk z celých Čech, při kterém bylo koncem roku 1520 dobytá a zničeno vícero šlechtických sídel a následně popraveno několik šlechtických zajatců.

11) Národní archiv Praha, fond Guberniální listiny II, listina č. 1200 (stará signatura L II 964); další převody zde zmíněné z let 1521 a 1532 se týkají jen zboží hradištského, nikoli Zdechovic.

Sám Petr Suda z Řeneč tomuto osudu unikl, ale o majetek přišel. Jako forma úhrady vzniklých škod mu bylo roku 1523 namísto zničených západočeských Janovic královskou komorou postoupeno východočeské panství Zdechovice (v rozsahu z roku 1517, navíc se vsí Kojice), a to v hodnotě 3250 kop grošů českých. Po shoření desk zemských (1541) však nebylo jasné, jaký je vlastně právní statut tohoto majetku. Úředníci královské komory jej považovali pouze za majetek zástavní (který mohl být králem vyplacen), zatímco potomci Petra Sudy z Řeneč tvrdili, že Zdechovice drží jako zboží dědičné, které král vyplatit nemůže.

To byla podstata vleklého sporu, který nakonec skončil roku 1558 ve prospěch královské komory a rod Sudů z Řeneč o Zdechovice přišel. Vzhledem k těmto okolnostem však předání Zdechovic mezi Sudou z Řeneč a Karlem ze Žerotína neproběhlo jako standardní matekový převod, ale bylo provázeno Sudovou snahou získat ze ztraceného majetku, na kterém rodina hospodařila 35 let, na „poslední chvíli“ co nejvíce. Tuto aktivitu vnímal nový nabyvatel jako nežádoucí. Proto byla na žádost Karla ze Žerotína vyslána úřední komise, aby fyzicky ohledala panství Zdechovice a sepsala seznam škod, které na tomto panství vznikly v době mezi soudním rozhodnutím o nucené výplatě tohoto pozemkového majetku z držby Sudy z Řeneč, a převzetím téhož Karlem ze Žerotína.

Vedle drobných detailů, které nám přibližují tehdejší podobu panského sídla a některých režijních podniků (vybourání mříží a „trezoru“ na tvrzi, odvoz pivovarské páne a železných dveří od sklepa) a zřejmě také aktivity, kterou v tomto konání zaujímala Sudova manželka, jsou především důležité obsáhlé popisy škod na lesním porostu, způsobené v některých místech výběrovou těžbou nejkvalitnějšího dřeva, jinde plošným vytěžením rozsáhlých ploch, jejichž mýtiny pak byly následně vypaseny ovce. Neobvykle velké množství dřeva, které se tak jednorázově objevilo v nabídce na místním trhu, způsobilo, že jeho prodej byl realizován hluboko pod cenu; velké množství dřeva bylo také na místě zpracováno na dřevěné uhlí. Vedle těchto údajů o ekonomické aktivitě majitele panství jsou v popisu z roku 1558 mimořádně důležité početné informace o pomístních jménech, zvláště v lokalizaci jednotlivých lesních tratí.

Důvod, proč byly Zdechovice roku 1558 nuceně prodány, je zřejmý: Tržní cena Zdechovic, která se po vyhraném sporu stala aktivem panovnické komory, byla podstatně vyšší, než peníze, které za nucenou výplatu utržil Suda z Řeneč (3250 kop grošů českých). V této souvislosti bylo důležité, že na prohraný spor Sudy z Řeneč o Zdechovice (1558) chronologicky navázalo velmi intenzivní Sudovo angažmá v majetkovém bankrotu par-

dubického pána Jaroslava z Pernštejna. Peníze, utržené za nucenou výplatu Zdechovic, obratem půjčil Suda z Řeneč za mimořádně výhodných podmínek zadluženému Jaroslavovi z Pernštejna. Zvláštností této transakce byla skutečnost, že půjčka ve výši 3250 kop grošů českých byla přímo zaručena pozemkovým majetkem podstatně vyšší hodnoty, totiž někdejší panstvím Přelouč (od roku 1518 tvořilo již součást perněštejnského dominia s centrem v Pardubicích), které se Zdechovicemi přímo sousedilo. Tuto půjčku poskytl Suda z Řeneč pardubickému pánu již v době, kdy byla platební neschopnost Jaroslava z Pernštejna zcela zřejmá a nikdo mu již za standardních podmínek další peníze nebyl ochoten poskytnout. Sudova půjčka byla přímo deskami zemskými zajištěna pozemkovým majetkem (městečko Přelouč a několik okolních vesnic). Narozdíl od ostatních perněštejnských věřitelů tak měl Suda podstatnou výhodu, neboť kdyby Jaroslav z Pernštejna nebyl schopen v době splatnosti své závazky uhradit (což se roku 1558 dalo racionálně předpokládat), mohl Suda z Řeneč na zmíněné přeloučské zboží vznést majetkový nárok. To také učinil již 13. května 1559, kdy zahájil proces převzetí tohoto majetku.¹²⁾ Ziskáním Přelouče si byl natolik jist, že si o rok později (1560) přímo v Přelouči zakoupil velký předměstský dvůr, který zřejmě užíval jako nové sídlo poté, co musel opustit zdechovickou tvrz.¹³⁾

Samotný spor o Zdechovice, který vedl Suda z Řeneč s královskou komorou delší dobu, byl zřejmě urychlen zájmem Karla ze Žerotína, který od krále Ferdinanda I. získal v roce 1555 do zástavy nedaleké velké panství Kolín. Právě na Karla ze Žerotína byly Zdechovice panovnickou komorou po vyhraném sporu a výplatě zástavy převedeny a následně (ve prospěch jeho dědiců) v letech 1561–1562 alodizovány.¹⁴⁾ K rozlehlému kolínskému panství pak zdechovické zboží náleželo až do roku 1585, kdy je v téměř

12) DZV 87 A 27v-28.

13) Tuto dobře promyšlenou transakci zhatil postup královské komory, která převzala dluhy Jaroslava z Pernštejna a pardubické panství začala od roku 1560 od věřitelů vyplácet. Sudova pohledávka, váznoucí na Přelouči, byla vyplacena roku 1561; o tři roky později někdejší zdechovický pán prodal i svůj přeloučský dvůr (1564), viz VOREL, Petr: *Dějiny města Přelouče* I. (1086–1618), Přelouč 1999, s. 56.

14) Právo k výplatám zastaveného komorního majetku postupoval panovník namísto přímého peněžního plnění svým zasloužilým dvořanům či věřitelům. Proto se před rokem 1558 objevuje více zájemců o výplatu Zdechovic. Právo vyplatit Zdechovice získal od krále Adam Ungnad ze Sonnecku, ten je však neuplatnil, nýbrž v září 1557 převedl na Karla ze Žerotína. Podrobnější dokumentace k těmto transakcím viz NA Praha, fond Stará manipulace, sign. SM Z 22/12.

měl stejnou právní formou nabýt tentýž majetek o šest let později (1523) Sudův otec Petr Suda z Řeneč.

Pro nás je však podstatné, že tento vklad do desk zemských obsahoval plný text onoho úředního úkonu (tzv. „odhadání“) včetně popisu mechanismu, jak byla odhadní tržní cena stanovována.¹⁵⁾ V rámci tohoto materiálu příslušný úředník zaevidoval základní majetko-právní údaje, tedy i urbář panství,¹⁶⁾ zaznamenávající tzv. stálé platy, odváděné poddanými vrchnosti. Díky tomu zpětnému záznamu se nám tak dochoval urbář zdechovického panství ze zmíněného roku 1517, který nebyl znám v dosavadní historické literatuře a jehož existenci neeviduje ani moderní soupis východočeských urbářů.¹⁷⁾ Spolu s pernštejskými urbáři z počátku 16. století¹⁸⁾ se tak tento nově objevený urbář zdechovický řadí mezi nejstarší prameny tohoto typu, které máme z území historického Chrudimského kraje vůbec doloženy.

Existence takto starého pramene je v případě zdechovického panství o to důležitější, že v rámci velkostatkového archivu se starší písemné prameny dochovaly jen velmi torzálně. Velkostatková registratura je k dispozici až od 18. století,¹⁹⁾ ze starší doby se dochoval jen soubor tří gruntovních knih z let 1608–1739.²⁰⁾ Nejstarší z těchto dochovaných knih byla založena po smrti tehdejší vrchnosti Aleše Vrábského z Vrábí (†1607). Správu majetku nezletilých sirotků vedl po deset let jejich příbuzný Vilém Vrábský, který při převzetí panství roku 1608 nechal do nově založené gruntovní knihy

15) Původní pramen tedy obsahuje podstatně více informací, než jen stručný výpis, který si z něho pořídil August Sedláček, z jehož výše citované práce pak vycházely všechny mladší studie o zdechovických dějinách 16. století. Z nejnovějších populárně-naučných statí viz např. CHUTIC, Robert: *Zámecký pivovar ve Zdechovicích*, Vlastivědné listy Pardubického kraje 8, 2011, č. 2, s. 14–15.

16) MAUR, Eduard: *Zamyšlení nad dosavadními výsledky evidence urbářů v České republice*, Sborník archivních prací 54, 2004, č. 2, s. 721–735.

17) KUBA, Jiří – ŠIMEK, Tomáš – ZAHRÁDKA, František: *Soupis východočeských urbářů (2. polovina 13. století – 1776)*, Zámrsk 1997.

18) VOREL, Petr: *Nejstarší urbář pardubického panství a jeho vypovídací hodnota o vývoji města Pardubic v letech 1506 až 1516*, Pardubice 1990.

19) HROMÁDKA, Miloslav: *Velkostatek Zdechovice 1608–1939 (inventář)*, strojopis, SOA Zámrsk, b.l. (1957), s. V.

20) Státní oblastní archiv v Zámrsku, fond Velkostatek Zdechovice [dále jen SOA Zámrsk, fond Vs Zdechovice], kn. č. 672 Registra purkrechtní 1608–1639; kn. č. 673 Registra purkrechtní 1668–1705 a kn. č. 674 Registra purkrechtní 1705–1739. Tato souvislá řada gruntovních knih poměrně přesně zaznamenává i vnitřní vývoj zmíněného dominia od počátku 17. století, včetně připojení části nedaleké vsi Seník. Souhrnný přehled panství z poloviny 17. století též viz DOSKOČIL, Karel (ed.): *Berní rula – Popis Čech r. 1654*, 2, Praha 1953, s. 295

velmi podrobně zapsat jak majetko-právní vztahy poddaných (kdo a za kolik koupil grunt, kolik a komu má splácet), tak i všechny povinnosti poddaných vůči vrchnosti. Díky tomu tato nejstarší gruntovní kniha obsahuje všechny údaje, které nám umožňují rekonstruovat také urbář panství k roku 1608.²¹⁾ Srovnání údajů z nově objeveného urbáře z roku 1517 tak pochopitelně přináší řadu nových možností ke zkoumání hospodářského vývoje tohoto regionu v průběhu 16. století.

Na tomto místě se však vraťme k otázce, jakým způsobem byla konstruována cena, za jakou získal tento majetek Zdeněk Lev z Rožmitálu roku 1517.

Majetkový odhad panství (tzv. taxa) byl prováděn stavovským úředníkem podle soudobých zvyklostí.

První (a z hlediska oceňovacího ještě v pozdním středověku hlavní) položku tvořily tzv. stálé platy, tj. hodnota povinností (peněžních, naturálních i robotních), kterými byli poddaní podle urbáře povinni vrchnosti. Výše těchto tzv. stálých platů byla základem výpočtu jedné části hodnoty panství, zahrnující rustikální majetek. Pro potřebu tohoto výpočtu byly naturální a robotní povinnosti poddaných převedeny na peněžní hodnotu (reluovány) v poměru 1 den roboty = 2 groše české, 1 slepice = 1 groš český, 1 kopa vajec = 1 groš český.²²⁾ Součet peněžních úroků a relucie naturálních a robotních povinností tvořil tzv. stálý plat, tj. pravidelný příjem vrchnosti, který v podstatě nebyl závislý na její ekonomické aktivitě a byl zaručen držbou poddanských nemovitostí. Tržní cenu poddanských povinností počítal Bryknar v odhadu jako desetinásobek ročního stálého platu. Tento postup odpovídal dobové normě, respektující úředně stanovenou maximální úrokovou míru, která byla roku 1485 fixována ve výši 10%. V případě, že některé z usedlostí byly v době provádění odhadu neosedlé (tedy bez

21) Tabulkovou edici rekonstruovaného urbáře panství Zdechovice k roku 1608 uvádím jako přílohu k této studii spolu s edicí urbáře z roku 1517. Přehledy povinností jednotlivých hospodářů v obou časových bodech záměrně uvádím vedle sebe (údaj z roku 1517 na levé straně; údaj z roku 1608 vpravo); informace z roku 1608 je navíc obohacena o nominální cenu gruntu (v kopách grošů míšeňských), zaevidovanou jako aktuální cenu buď přímo v roce 1608 (včetně retrospektivně zapsaných starších a ještě nedoplatených převodů) nebo při časově nejbližším převodu.

22) Hodnota pracovní povinnosti, vyjádřená počtem záhonů konopí, které byli poddaní povinni trhat, v Brykštejnově taxě specifikována není, ale jedná se jen o velmi malou položku (3 záhony konopí), která nemohla celkový výsledek podstatně ovlivnit. I tento parametr jsem však vzal v potaz a povinnost trhání jednoho záhonu konopí jsem počítal jako jeden den roboty.

hospodáře; z gruntu se v době odhadu neodváděla feudální renta), promítl se do celkové odhadní ceny příslušný stálý plat jen v poloviční výši, tedy jako pětinasobek roční hodnoty (naturálie a robotní povinnosti se u takových gruntů navíc již v rámci reluce počítaly v poloviční hodnotě).

Druhou částí, tvořící odhadní cenu panství, byl dominikální majetek. Jeho cena byla odhadnuta přímo, a to jako úředně stanovená cena pozemků a příslušných nemovitostí, nalézajících se v přímé držbě vrchnosti.

Brykštejnův úřední odhad formálně obsahoval údaje, potřebné pro výše zmíněný výpočet, ale není zde podrobněji rozepsán postup výpočtu, pouze výsledná odhadní suma. Odhadce vypočetl, že Lvovi z Rožmitálu mají být Zdechovice postoupeny na úhradu jeho pohledávek u panovníka v hodnotě 1739½ kopy 19 grošů českých.

Pokud přepočteme konkrétní údaje v taxe obsažené přesně podle Brykštejnem zmíněné metodiky z roku 1517, dostaneme velmi podobný výsledek.

Hodnota stálého platu k roku 1517 vychází takto: Roční renta z rustikálních gruntů (peněžní i reluovaná naturální a pracovní) činila dle urbáře 73 kop 35½ groše 2½ denáru českých.²³⁾ V urbáři není žádný z gruntů zmíněn jako neosedlý; teoreticky tedy měly být do celkové odhadní částky

23) Údaje k jednotlivým hospodářům viz tabulková edice urbáře z roku 1517 v příloze této studie. Původní znění odhadního zápisu, ve kterém je urbář obsažen, je zde též uvedeno v plné textové edici, provedené podle obnoveného deskového vkladu z roku 1551 (DZV 6 H29-30). Úřední opis z tohoto deskového vkladu, který byl pořízen roku 1692 v souvislosti se spory o pozemky na pravém labském břehu, se také nalézá v Národním archivu Praha, fond Stará manipulace, sign. Z 22/12, fol. 11–15. Tento opis však obsahuje právě v části, zahrnující urbář, podstatné nepřesnosti. Především písař při opisování opomněl ve vsi Spytovice zapsat dva hospodáře (Martina a Průšu), takže v opise uvádí v této vsi jen jedenáct hospodářů namísto správných třinácti. Dále u číselných hodnot, týkajících se poddanské renty, nerozlišoval písař při přepisování v roce 1692 v rámci římských číslic znak „i“ (tj. „1“) od znaku „j“ (tj. „½“). Tím je v opise z roku 1692 podstatně zkreslen celkový součet poddanských povinností, neboť v řadě případů je uvedena u jednotlivých gruntů platební povinnost „2 kopy“ namísto správného „1½ kopy“. Podobně i v případě dalších povinností. Obecně lze říci, že ve všech případech, kde v tabulkové edici uvádím znak „½“, je v opise z roku 1692 počítána hodnota „1“. Jedná se o záznamy těchto hospodářů: Chvaletice – Jan Novák, Polák, Morávek, Mikeš, Machek, Vašek; Trnávka – Madier, Kuba, Matuš, Vaněk, Dušek; Řečany – Novák, Vít, Zázrak; Labětín – Jan Spytovský, Jíra Kačar. V některých případech je v opise z roku 1692 nepřesně čteno jméno hospodáře. Podobné chybné údaje v číselných hodnotách se objevují u stanovení ceny dominikálního majetku. V úvodu opisu je také chybně přepsáno datum samotného úředního ohledání („úterý po sv. Ambroži“) namísto správného „úterý před sv. Ambrožem“.

Souhrn tzv. stálých platů z panství Zdechovice roku 1517

hospodářů	plat z gruntů	plat z Labe	slepíc	dni roboty	trhání konopí záhonů
74	60 k 48 g 2½d	4 k 34 g	140½ à 1 g = = 2 k 20½ g	173½	3
	65 k 22 g 2½ d			176½ dní à 2 g = 5 k 53 g	
	73 k 35½ g 2½ d				

Souhrn ceny dominikálních nemovitostí na panství Zdechovice roku 1517

nemovitost	množství	odhadní cena za jednotku	celkem
orná pole	3 lány	15 kop za lán	45 kop
louky	1 lán bez 6 strychů	20 kop za lán	18 kop
lesy	48½ lánu 24 strychů	9 kop 20 g za lán	453 kop 4 g
rybníky	9 rybníků jmenovitě, každý rybník oceněn zvlášť (Černý 170 k; Labecký 30 k; Nový 20 k; Prostřední 13 k 20 g; Tasovský 7½ k; dva u Spytovic 20 k; Víkovský 40 k; Morašský 50 k)		350 kop 50 g
rybníčky	3 rybníčky jmenovitě, oceněny zvlášť (Strašlivý a druhý u Zdechovic dohromady 5 k; Stavec 2½ k 20 g)		7 kop 50 g
haltýř	1 (u Zdechovic)		1 kopa 10 g
podací kostelní	1 (Zdechovice)		10 kop
panské sídlo a režijní podniky	Zdechovice tvrz, dvůr poplužní, pivovar (sladovna), mlýn samotížný		115 kop
celkem odhadní cena dominikálního majetku			1000 kop 54 g

tyto příjmy zahrnuty jako desetinasobek. Úřední odhadní hodnota těchto tzv. stálých platů (73 kop 35½ groše 2½ denáru českých) tedy podle příslušné metodiky činila 735 kop 58 grošů 4 denáry české.

V případě dominikálního majetku je úřední odhadní hodnota stanovena prostým součtem jednotlivých odhadních položek. Ten vychází na celkových 1000 kop 54 grošů českých.

Součet výše zmíněných dvou položek činí 1736 kop 52 grošů 4 denáry české. Rozdíl mezi touto částkou a Brykštejnem stanovenou odhadní cenou (do výše zmíněných 1739½ kopy 19 grošů schází jen 2 kopy 56 grošů 3 denáry české) je relativně malý, nedosahuje ani 0,2% odhadní sumy. Brykštejnův výpočet lze tedy považovat za poměrně přesný; ostatně drobný rozdíl mohl vzniknout (kromě případné početní chyby při výpočtu) i omylem písaře při několikerém prepisování původní textové předlohy (hodnota 2 kopy 56 grošů 3 denáry české z hlediska metodiky odhadu odpovídá například roční peněžní rentě jen ve výši 17 grošů 4½ denáru českého).

Ve srovnání s hodnotou, jaká byla zdechovickému zboží stanovena v relativně blízkých letech, je však tato odhadní cena přesto velmi nízká, i když byla zřejmě spočtena dobře. Lze pochopitelně připustit, že v roce 1507 mohla být částka 5000 kop grošů českých za Zdechovice nadhodnocena. Bylo by to v zájmu panovníka, který potřeboval dojít k co nejvyšší částce, aby uspokojil věřitelovy pohledávky; pro Trčku mohlo být akceptovatelné přijmout jako protihodnotu do zástavy i menší panství namísto více-méně nedobytné pohledávky. Mírnému nadhodnocení ceny panství k roku 1507 odpovídá odhadní cena roku 1523, stanovená stavovskou komisí při vypořádávání škod, vzniklých Petru Sudovi z Řeneč. Výsledná částka 3250 kop grošů českých spíše představuje tehdejší reálnou tržní cenu panství, byť nevíme, jakou metodikou byla vypočtena a jaký podíl z této částky tvořila hodnota příjmů ze vsi Kojice (která v odhadu z roku 1517 pojata není). Vzhledem k okolnostem však není důvod předpokládat, že by byla výrazně vyšší, než reálný stav, neboť Petr Suda v té době vystupoval jako oběť represí ze strany městského stavu, kterou bylo společensky žádoucí adekvátně odškodnit za zničené Janovice a další škody.

V čem tedy tehdejší odhadce („soudní znalec“) svůj majetkový odhad upravil, aby byl co nejprůzračnější pro Zdeňka Lva z Rožmitálu – tedy aby byla úředně stanovená odhadní cena co nejnižší?

V případě feudální renty neměl odhadce příliš mnoho prostoru k manipulaci s odhadní cenou, neboť urbaniální příjmy vrchností byly stanoveny urbářem. V urbáři je uveden celý plat jako roční, tedy lze předpokládat, že jde o součet poddanských dávek za celé roční období. V případě zdechovického zboží však větší hodnotu představoval majetek dominikální. V tomto případě však odhadce použil pro výpočet jen odhadní cenu nemovitostí (sladovny, rybníků apod.), nikoli však kapitalizovanou hodnotu jejich výnosu. V tom se odhad panství z roku 1517 podstatně liší od odhadů z mladší doby, kdy se běžně bral v potaz očekávatelný zisk z režijního podnikání (tzv. běžný plat), který se pak do odhadní ceny promítal podobně, jako stálé platy od poddaných, ale v poloviční výši (tento příjem byl závislý na ekonomické aktivitě vrchnosti).²⁴⁾ Tedy nikoli cena rybníka jako stavby, ale hodnota výnosu, který takový rybník každoročně poskytoval. Vůbec není vzat v potaz příjem vrchnosti, související s působením četných uhlířů, kteří ze zdechovického panství dodávali ve velkém množství dřevěné uhlí do kutnohorské důlní oblasti, stejně tak není zohledněna hodnota surovin

24) VOREL, Petr: *Velké dějiny země Koruny české*, V. (1526–1618), Lito-myšl – Praha 2005, s. 110–118.

(železných a polymetalických rud), jejichž zásoby byly v hornaté části panství nikoli zanedbatelné.

Při stanovení ceny zdechovického zboží o šest let později (1523) již byla zřejmě reálně posouzena i hodnota těchto vrchnostenských aktiv, takže odhadní suma byla ve srovnání s rokem 1517 téměř dvojnásobná (3250 kop grošů českých), aniž by se rozsah dominia podstatně změnil (v roce 1523 bylo panství větší jen o ves Kojice).

Relativně stálý rozsah zdechovického zboží je ostatně charakteristický po celé 16. století a je zřetelný i v dalším následném dochovaném přehledu urbáriálních povinností poddaných, který se dochoval až z roku 1608.²⁵⁾

O změnách ekonomické struktury, které by probíhaly v rámci této oblasti v průběhu oněch devadesáti let (1517–1608), nemáme k dispozici téměř žádné podrobněji vyhodnotitelné zprávy. Výjimkou je pouze podrobný popis zdechovického zboží, provedený v roce 1558 v souvislosti se sporem, který česká komora vedla se Sudou z Řeneč výplatu tohoto panství.²⁶⁾ Z některých pasáží textu tohoto popisu lze usuzovat, že Sudové z Řeneč, kteří si Zdechovice budovali jako své hlavní rodinné sídlo, prováděli drobné úpravy v držbě pozemků a rozšiřovali režijní podniky, ovšem nikoli rustikální držbu. Ani z doby Žerotínů a Vrábských nejsou k dispozici žádné prameny, které by nasvědčovaly nějakým zásadním změnám, vedoucím k dramatickému navýšení peněžní renty poddaných.

Výše poddanské renty, zaznamenaná pro zdechovické hospodáře roku 1608, je ve srovnání se záznamem z roku 1517 prakticky stejná, což odpovídá situaci na okolních panstvích, jak lze doložit rozborem urbářů z 16. století z okolních teritorií, náležejících k panstvím Pardubice, Kolín, Nový Bydžov, Chlumec nad Cidlinou aj. Pokud se urbáriální zatížení v rámci některé lokality výrazně navyšovalo, pak se tak obvykle dělo z důvodu jednorázového rozšíření rustikální půdní zásoby (např. parcelací panského dvora po spojení více menších panství, připojením pozemků zaniklé či rybníčními stavbami zatopené vesnice apod.). Víme, že v prů-

25) Přehled urbáriálních povinností je uveden v úvodu zápisu každého z gruntů, zapsaných v rámci celého panství roku 1608 do nově zřízené gruntovní knihy. Celkový souhrn urbáriálních povinností k roku 1608 je pak uveden v závěru knihy jako samostatná položka pod názvem „*Krátký Extrakt, co se od poddaných z panství Zdechovského platu stálého dědičného při každém sva[tý]m Jiří a s[vatý]m Havle, též slepic a robot, obzvláště od jednoho každého schází, vše na míšeňsko*“; SOA Zámorsk, fond Vs Zdechovice, kn. č. 672, fol. 156–159.

26) Národní archiv Praha, fond Desky zemské větší, kn. č. 53, fol. F19-F23v; popis panství Zdechovice z roku 1558 uveden v ediční příloze této studie.

běhu čtyřicátých a padesátých let probíhala v této oblasti také kultivace polabských luk a porostlin, kteréžto pozemky byly zatíženy vyšší rentou, než stará půdní rezerva, ale z hlediska celkových výměr zemědělských vsí a městeček v Polabí se jednalo jen o malé plochy nově obhospodařované (tzv. jiterní) půdy.

Důvodem, který v některých případech v evidenci poddanských povinností vede k optickému navýšení urbaniálního zatížení poddaných, je prostý převod peněžních povinností, evidovaných původně v kopách a groších českých, na tehdy již obvyklejší peněžní početní jednotku, tj. kopy a groše míšeňské. Mezi nimi platil jednoduchý převod 1 groš český = 2 groše míšeňské.²⁷⁾ Toto vysvětlení se nabízí i v případě zdechovického zboží, u něhož jsou v nově zakládané gruntovní knize z roku 1608 prodejní ceny gruntů, závdavky i roční splátky vedeny v kopách grošů míšeňských.

Urbaniální povinnosti poddaných, které byly do této pozemkové knihy zřejmě přepisovány z nějaké starší předlohy, jsou již také vedeny v kopách grošů míšeňských, přičemž nominální výše jarního (svatojiříského) i podzimního (svatohavelského) úroku, vázaného na rustikální půdu, jsou v případě zdechovického panství u obou termínů vždy stejné. V celkovém součtu tak dává roční příjem z poddanských urbaniálních platů i v roce 1608 u jednotlivých gruntů přibližně stejnou částku, jako v roce 1517, i když právě v průběhu těchto desetiletí docházelo k poměrně rychlému klesání kupní síly peněz.

Gruntovní kniha, založené roku 1608, dokládá zřizování nových menších poddanských usedlostí s malou pozemkovou výměrou²⁸⁾ až na počátku 17. století. Jednalo se o krčmu v Telčicích, která byla od vrchnosti koupěna roku 1618 za 30 kop gr. míš., počet rustikálních objektů byl dále rozšířen v Trnávce o chalupnický grunt, který vrchnost nově zřídila roku 1613,²⁹⁾

27) VOREL, Petr: „Groše české“ a „groše míšeňské“ jako početní jednotky 15. až 18. století, in: E. Šimek (red.), Dokumentace a prezentace dějin české mince a měny grošové doby v našich muzeích (Sborník příspěvků ze semináře numismatiků – Pardubice 22.–23. října 1998), Praha – Pardubice 2002, s. 57–68.

28) U nově zřizovaných „zahradnických“ usedlostí (ke kterým zřejmě nenáležela stará urbaniální půda) se objevuje na počátku 17. století „jednotná“ prodejní cena 30 kop grošů míšeňských, zahrnujících zřejmě hodnotu samotné stavby a stavební parcely se záhumenkem.

29) Vrchost prodala chalupnický grunt Matějovi Řezníkovi za 30 kop gr. míš. při závdavku 5 kop a roční splátce 2 kopy. Nový držitel nebyl povinen žádnou peněžní rentou, ale byla mu vysazena robotní povinnost 2 dny a naturální renta 1 slepice („... platu není stálého žádného, pán na něj nevložil, jen roboty ženný 2 dni a slepice 1...“), Vs Zdechovice, kn. č. 672, fol. 87v.

o rok později (1614) v téže vsi došlo k rustikalizaci původně panské kovárny s chalupou³⁰⁾ a v roce 1618 byla do gruntovní knihy poprvé zapsána usedlost, kterou zřejmě vrchnost nově zřídila také někdy v průběhu druhé dekády 17. století.³¹⁾ U těchto nově zřizovaných usedlostí je typické, že vrchností byly jen málo (nebo vůbec) zatíženy peněžní rentou (která v době rychle rostoucí inflace počátku 17. století ztrácela hodnotu),³²⁾ ale váží se k nim především nové povinnosti robotní. Ves Trnávka se totiž nalézala poblíž telčického dvora, kde vrchnost potřebovala navýšení rozsahu robotní práce. Naproti tomu u zahradnického gruntu Jana Pěkného ve Zdechovicích, který byl od vrchnosti koupěn krátce před rokem 1608 za 30 kop gr. míš., je vedle dle půlročního úroku 20 gr. míš. vysazena jen povinnost trhat jeden záhon konopí, jiné robotní či naturální povinnosti uvedeny nejsou.³³⁾

Výše urbářem stanovené peněžní renty v souhrnu pro jednotlivé vesnice zdechovického zboží se v průběhu období 1517–1608 nijak zásadně nezměnila (což ve východočeském Polabí není neobvyklé); dokonce lze vcelku věrohodně identifikovat několik usedlostí, u nichž zůstaly *de iure* i po devadesáti letech zachovány všechny formy poddanské renty beze změny. Urbář z roku 1517 se tak stane velmi důležitým pramenem při analýze vývoje intravilánu a plužiny zkoumaného regionu, byť pořadí, v jakém byly usedlosti zapsány do obou pramenů, není totožné.

Malé změny v počtu poddanských usedlostí, ke kterým došlo v některých vesnicích, jsou zřejmě důsledkem průběžných nevelkých úprav v užívání pozemků (při převodu dílčích polností, například od pustých gruntů, se převáděla i urbářská povinnost) či dohody se sousedními majiteli (zřejmě v případě Labětína).³⁴⁾ Některé z těchto změn naznačuje

30) Původně dominikální kovárna, kterou od roku 1610 provozoval kovář Matěj Kvasnička za roční nájem 8 kop gr. míš. (dvě splátky po 4 kopách na sv. Jiří a na sv. Havla); v roce 1614 mu však byla prodána („že nemohl na nájmu práv býti“) jako rustikální nemovitost za částku 40 kop gr. míš. při závdavku 5 kop a roční splátce 2 kopy. Půlroční peněžní renta byla stanovena ve velmi malé výši (10 gr. míš.), vedle toho byl však nový hospodář povinen 2 dny ženské roboty. SOA Zámorsk, Vs Zdechovice, kn. č. 672, fol. 87.

31) Jiří Foršt kupuje od Janan Husáka chalupu za 30 kop gr. míš. při závdavku 8 kop a roční splátce 1,5 kopy; grunt nebyl zatížen peněžní rentou, hospodář jen odváděl zvlášť rentu po 12 groších míš. každého půl roku za kus louky. SOA Zámorsk, Vs Zdechovice, kn. č. 672, fol. 90.

32) VOREL, Petr: *Stříbro v evropském peněžním oběhu 16.–17. století (1472–1717)*, Praha 2009, s. 239–264.

33) SOA Zámorsk, Vs Zdechovice kn. č. 672, fol. 55.

34) K sousední majetkové enklávě opatovického kláštera patřil již od středověku v Labětíně plat na jednom rybníku (24 grošů), který se pak pravidelně uváděl jako součást zastaveného panství Přelouč až do počátku 16. století. Viz

popis zdechovického panství z roku 1558, jiné se objevují retrospektivně v gruntovní knize z roku 1608.

Celkový součet „starých“ urbaniálních povinností (peněžní renta, robota a naturálie) zůstává u jednotlivých vesnic prakticky nezměněn; růstová odchylka je po devadesáti letech minimální, s výjimkou těch obcí, kde v době Sudů z Řeneč (1523–1558) vznikly rozsáhlejší vrchnostenské režijní podniky, které pak byly v roce 1558 či krátce poté znovu rustikalizovány (s již vyšším zatížením peněžní rentou).

Jedinou vesnicí, kde mezi roky 1517 a 1608 došlo k výraznému navýšení peněžní feudální renty, jsou Řečany. V případě této vsi nám popis panství z roku 1558 dokládá snahu Sudy z Řeneč o založení nového poplužního dvora na místě selské usedlosti, kterou vrchnost od původního hospodáře koupila. Následným rozparcelováním tohoto dvora zřejmě došlo jak k rozšíření počtu usedlostí, tak především k navýšení peněžní renty z polností, které hospodáři od vrchnosti přebírali (u naturální a robotní renty je změna minimální).

Výrazně vyšší je také rozsah peněžní renty z rybníků v Telčicích. Také v tomto případě nám však popis panství z roku 1558 dokládá, že rybníkový grunt, který dle urbáře z roku 1517 nebyl zatížen peněžní rentou (jen pravidelným nájmem za užívání části řeky Labe), byl někdy v době Sudů z Řeneč převeden do dominikální držby a zřejmě obhospodařován jako součást panského dvora v Telčicích (jehož existence je výslovně doložena také již v tomto popisu). Až v roce 1558 byla telčická rybníka znovu rustikalizována, zřejmě i s částí původních dominikálních pozemků (jak naznačuje urbář z roku 1608), přičemž peněžní renta, která je v tomto roce doložena (2 kopy 10 grošů českých každý půlrok) je již téměř dvakrát vyšší, než v roce 1517. V urbáři z roku 1608 je pak souhrnná peněžní renta z rybníků doložena v půlroční výši 7 kop 30 grošů míšeňských (tj. 3 kopy 45 grošů českých). Toto navýšení zřejmě souvisí s tím, že telčický rybník získal k užívání větší část řeky, neboť původní poplatky za užívání Labe už nejsou v roce 1608 (narozdíl od urbáře z roku 1517) uvedeny v Labětíně ani v Řečanech.

VOREL, Petr: *Urbář městečka Přelouče z let 1518–1550*, Informační zpráva Klubu přátel pardubického muzea 1988, s. 16–35; VOREL, Petr: *Dějiny města Přelouče I*, Přelouč 1999, s. 22, 25, 29. V pozdějších pernštejnských urbářích se již toto aktivum neobjevuje; po roce 1517 zřejmě některý z držitelů Zdechovic toto aktivum vyměnil se sousedními Pernštejnami (nabízí se to v rámci vyrovnání za zdechovické pozemky, ležící za Labem, které se staly součástí pardubického panství).

ÚZEMNÍ ROZSAH PANSTVÍ ZDECHOVICE DLE URBÁŘE Z ROKU 1517

Jedinou výraznější vývojovou anomálií je v případě zdechovického panství podstatné navýšení robotní povinnosti v podobě trhání konopí. Tato povinnost, zmiňovaná zcela výjimečně již v urbáři z roku 1517 pouze v případě dvou nejlevnějších usedlostí ve Chvaleticích, se v urbáři z roku 1608 objevuje jako novinka především u dvou vesnic na tomto panství (Zdechovice a Spytovice), a to nikoli u malých zahradnických gruntů (jak zůstalo zachováno i ve Chvaleticích), ale téměř u všech hospodářů v těchto vesnicích, včetně velkých selských gruntů. Tato novinka by podle mého názoru mohla souviset s rozsáhlejším podnikáním Hynka či Aleše Vrábských v plátenické výrobě koncem 16. či počátkem 17. století (související s obecnou velkou poptávkou po plátnu na západoevropském trhu od poslední třetiny 16. století); tuto hypotézu však bude nutné ověřit z jiných pramenných zdrojů.

Tabulková edice urbáře panství Zdechovice roku 1517:
(peněžní údaje v kopách, groších a denárech českých)

Zdechovice (1517)

hospodář	plat roční	slepíc	dni roboty	jiné povinnosti
Kutěj	54 g	2	3	
Tesař	12 g	1	1	
Kovář	14 g	1	1	
Helm	20 g	1	3	
Kokeš	40 g	4	3	
Koucký	8 g	1	1	
Havel	12 g	1	1	
Krčmář	1 k	1	3	
Boháč	8 g	-	-	
Strniště	6 g	2	2	
10 hospodářů	3 k 54 g	14	18	-

Chvaletice (1517)

hospodář	plat roční	slepíc	dni roboty	jiné povinnosti
Petr	2 k 9 d	3		
Pavel	20 g	½		1 záhon konopí trhati
Štěpán	1 k	2		
Jan Novák	1½ k 4 g	2		
Polák	1½ k	6	6	
Spálený	1 k	4	4	
Morávek	1½ k 13 g 3 d	6	6	
Beneš	1 k	4	4	
Kalhut	72 g	3		
Mikeš	1½ k 6 g 2 d	4		
Hluchý	40 g	2		
Hlaváč	72 g	2		
Machek	1½ k 15 g 3 d	2½		
Labuta	54 g	2		
Vašek	12 g	½		2 záhony konopí trhati
Vaněk	1 k 8 g	2		
Žák	70 g	2		
Kožíšek	50 g 6 d	2		
18 hospodářů	21 k 27 g	51½	20	3 záhony konopí trhati

Tabulková edice urbáře panství Zdechovice roku 1608:
(peněžní údaje v kopách, groších a denárech míšeňských)

Zdechovice (1608)

hospodář (cena prodejně v kgm)	plat sv. jiřský a totéž sv. havelský	slepíc	roboty ženné	konopí záhonů trhání
Jan Klouček, krčma (230)	1 k	3	3	2
Petr Podařilek, grunt (180)	1 k 4 g 5 d	3	3	2
Jan Labuta (50)	14 g	1	1	1
Adam Starů (60)	8 g	1	1	1
Jan Hudeček (90)	42 g	2	3	2
Bárta Macků, zahrada (70)	23 g	2	3	2
Matěj Kovář, kovárna (100)	18 g	1	1	1
Jiřík Žák, chalupa (96)	36 g 1,5 d	1	1	1
8 hospodářů	4 k 25 g 6,5 d	14	16	12

Chvaltice (1608)

hospodář (cena prodejně v kgm)	plat sv. jiřský a totéž sv. havelský	slepíc	roboty ženné	konopí záhonů trhání
Václav Kaliot, grunt (314)	1 k 18 g	2	-	-
Jan Machkú (90)	50 g	1	-	-
Václav Černej, grunt po Janu otci svým (100)	45 g 5 d	1	-	-
Bartoň Barták, zahrada (48)	26 g	1	-	1
Adam Vančura, grunt sirotčí (190)	1 k 19 g	2	-	-
Jan Prášek, grunt (126)	2 k 1 g 5 d	1	1	-
Jan Čáp, grunt (200)	1,5 k	6	6	-
Jan Beyl, grunt (200)	1 k 40 g	4	4	-
Jan Matějka, grunt (80)	1 k 24 g	4	4	-
Petr Kozel, grunt (200)	1 k 42 g 5 d	2	-	-
Havel Ďábelník, grunt (140)	1 k 36 g	4	-	-
Jan Řezáč, grunt (106)	1 k	2	-	-
Vávra Šimůnek, grunt (120)	1 k 20 g	2	-	-
Mach Starův, grunt (140)	2 k	2	-	-
Vaněk Kaliot, grunt (170)	1 k 10 g	2	-	-
Jan Pěknej, zahrada od pána (30)	20 g	1	-	1
Matěj Živnůstka, zahrada (20)	18 g	1	1	-
Lída Vlčková, grunt (120)	1 k	2	-	-
18 hospodářů	21 k 41 g 1 d	40	16	2

Telčice (Teleč) 1517

hospodář	plat roční	slepíc	dní roboty	jiné povinnosti
rybář Vaněk	-	-	-	2 k 24 g z Labe
1 rybář	-	-	-	2 k 24 g

Trnávka (Trnov) 1517

hospodář	plat roční	slepíc	dní roboty	jiné povinnosti
Madier	1½ k 8 g	2	3	
Kuba	70 g	2½	3	
Vávra	48 g	2	3	
Matuš	1½ k 10 g	5	3	
Štěpán	40 g	2	3	
Vaněk	1½ k 4 g	2	3	
Dušek	42 g 2½ d			
Jíra	88 g	4	3	
9 hospodářů	9 k 40 g 2½ d	19½	21	

Řečany (Řečeňany) 1517

hospodář	plat roční	slepíc	dní roboty	jiné povinnosti
Průša	50 g	2	2	50 g z Labe
Zajíc	42 g	2	3	
Kříž	40 g	2	3	
Bartoš	50 g	2	3	
Melhauz	30 g	2	2	
Novák	50 g	2½	3	
Vít	1 k	2½	3	
Jan	80 g	4	3	
Zázrak	20 g	½	3	
9 hospodářů	7 k 2 g	19½	25	50 g z Labe

Telčice (1608)

hospodář (cena prodejní v kgm)	plat sv. jiřský a totéž sv. havelský	slepíc	roboty ženné	konopí
Petr Rybář, rybárna (150);	7 k 30 g miš. plat z rybárny a z dvou kusů rolí a 1 kusu louky blíž louky, jak v starých registřích poznamenáno	-	-	-
1 rybář	7 k 30 g miš.			

Trnávka (1608)

hospodář (cena prodejní v kgm)	plat sv. jiřský a totéž sv. havelský	slepíc	roboty ženné	konopí
Jan Taroček, krčma (250)	2 k	3	3	-
Václav Beran, grunt (300)	2 k 10 g	5	3	-
Jan Šolta, grunt (230)	55 g	2	3	-
Jan Hercz, grunt (162)	1 k 40 g (plat stálý úroční, též z fek i pátečního má platiti)	5	3	-
Jakub Vozáb, grunt (120)	54 g	3	3	-
Jakub Kudrna, grunt (250)	1,5 k 4 g	3	3	
Tomáš Hovorka, grunt (60)	19 g	1	3	
Jiří Šilhavěj, grunt (200)	1 k 28 g	3	3	-
8 hospodářů	10 k 50 g	27	24	-

Řečany (1608)

hospodář (cena prodejní v kgm)	plat sv. jiřský a totéž sv. havelský	slepíc	roboty ženné	konopí
Jiří Štika, grunt (160)	1 k 51 g	2	2	-
Václav Trojovskej, grunt (160)	44 g	2	3	-
Jan Rek s máteří (175)	1 k	2	3	-
- místo pustý (Vaněk Steklý); zápis chybí	50	2	3	-
Adam Sloupenský (100)	43	2	3	-
Václav Czlopař, grunt (70)	50	2	3	-
Václav Šafránek (100)	1 k 14 g	2	2	-
Jiří Vančura, grunt (230)	1 k 39 g	2	3	-
Václav Voštirálek, chalupa (50)	37 g	1	1	-
Diviš Rybář, grunt (170)	4 k 16 g	½	3	-
Mikuláš Rybář, zahrada (32) + páteční plat 1 k 45 g, polovina s. Jiří, pol. s. Havle	1 k 10 g + 52½ g	1	1	
Vávra Vrabec, zahrada (30)	1 k 15 g	1	1	-
12 hospodářů	16 k 51½ g	19½	28	-

Labětín (1517)

hospodář	plat roční	slepíc	dní roboty	jiné povinnosti
Jan Spytovský	1½ k		1½	
Havel Rybář	27 g	2	3	z Labe 1 k 20 g
Jíra Kačar	½ k 7 g	1		
Martin	24 g	1	1	
Janek	80 g		4	
Kubík	1 k 6 g		6	
Mikuláš	40 g		3	
Štěpán	22 g		3	
Janda	22 g	2	3	
9 hospodářů	6½ k 18 g	6	24½	1 k 20 g z Labe

Spytovice (1517)

hospodář	plat roční	slepíc	dní roboty	jiné povinnosti
Šimek	48 g	3	6	
Martin	36 g	3	4	
Prokop	1 k 4 g	4	8	
Matúš	32 g	2	4	
Kuba	36 g	2	4	
Junek	32 g	2	4	
Sýkora	32 g	2	4	
Martin	28 g			
Průša	32 g	2	4	
Šafář	32 g	2	4	
Průša druhý	80 g	5	10	
Adam	16 g	1	2	
Janek	34 g	2	4	
13 hospodářů	8 k 32 g	30	58	

Labětín (1608)

hospodář (cena prodejní v kgm)	plat sv. jiřský a totéž sv. havelský	slepíc	roboty ženné	konopí
Matěj Kvasnička, chalupa (80)	1 k	2	3	-
Martínek Němec, grunt (150)	1 k 10 g	-	-	-
Vávra Kroupa, zahrada (55)	24 g	1	1	-
Jan Drbal, grunt zaplacený (cena nedoložena)	1 k 26 g	-	4	-
Jan Zyta, grunt (150)	1 k 31 gcz 1 d	-	6	-
Martin Šilhavý, grunt (200)	49 g	-	3	-
Jan Zlamkolo, chalupa (20)	30 g	-	1	-
Jiří Krejčí, chalupa (36)	24 g	-	3	-
Vávra Uher, chalupa (80)	22 g	2	3	-
Václav Hájek, grunt slove „krčma“ (380)	2 k 20 g	3	3	-
10 hospodářů	9 k 56 g 1 d	8	27	-

Spytovice (1608)

hospodář (cena prodejní v kgm)	plat sv. jiřský a totéž sv. havelský	slepíc	roboty ženné	konopí záhonů trhání
Jan Vašek Kopeckej, grunt (60)	32 g	-	-	-
Jíra Homolka, grunt (96)	48 g	2	4	2
Jan Klouček (200)	40 g	3	6	4
Tomek Krčmář, chalupa krčma (50)	36 g	2	4	2
Martin Vinařů, grunt (80)	1 k 6 g	4	8	4
Jiří Trypka, grunt (70)	29 g	2	4	2
Michal Vančura, grunt (120)	47 gc 6 d	2	4	2
Jakub Kubát, grunt (80)	32 g	2	4	2
Tomáš Sedláků (56)	32 g	2	4	2
Vít Cibulka, chalupa (20)	28 g	-	1	-
Adam Kozel, chalupa (80)	35 g	2	4	2
Jan Kraboš (70)	32 g	2	4	2
Vít Vinař (201)	1 k 20 g	5	10	6
13 hospodářů	8 k 57 g 6 d	28	57	30

v Horuších což tu k zdechovskému zboží přísluší (1517)

hospodář	plat roční	slepíc	dní roboty	jiné povinnosti
Čihúbek	61 g		2	
Haták	1 k		2	
Bažek	8 g		1	
vdova	36 g		1	
Krčmář	40 g		1	
5 hospodářů	3 k 25 g	-	7	

Souhrn vrchnostenských příjmů od poddaných z panství Zdechovice roku 1517:

ves	počet hosp.	úroční plat z gruntů za rok	roční plat z Labe	slepíc	roboty ženné dny	trhání konopí záhonů
Zdechovice	10	3 k 54 g	-	14	18	-
Chvaletice	18	21 k 27 g	-	51½	20	3
Telčice	1	-	2 k 24 g	-	-	-
Trnávka	9	9 k 40 g 2½ d	-	19½	21	-
Řečany	9	7 k 2 g	50 g	19½	25	-
Labětín	9	6½ k 18 g	1 k 20 g	6	24½	-
Spytovice	13	8 k 32 g	-	30	58	-
Horušice (část vsi)	5	3 k 25 g	-	-	7	-
celkem	74	60 k 48 g 2½ d	4 k 34 g	140½	173½	3

Část vsi Horušice, která je uvedena v urbáři roku 1517, již nebyla v roce 1608 součástí panství Zdechovice (při prodeji Zdechovic roku 1585 nebyla do trhové smlouvy pojata).

Souhrn vrchnostenských příjmů od poddaných z panství Zdechovice roku 1608:

ves	počet hosp.	úroční plat z gruntů sv. jiřský a totéž sv. havelský	stěpic	roboty ženné dní	konopí záhonů trhání
Zdechovice	8	4 k 25 g 6½ d	14	16	12
Chvaletice	18	21 k 41 g 1 d	40	16	2
Telčice	1	3 k 45 g	-	-	-
Trnávka	8	10 k 50 g	27	24	-
Řečany	12	16 k 51½ g	19½	28	-
Labětín	10	9 k 56 g 1 d	8	27	-
Spytovice	13	8 k 57 g 6 d	28	57	30
celkem	70	76 k 14½ 14½ d	136½	172	44

a) Odhad úřední ceny panství Zdechovice z roku 1517

Praha, 6. dubna 1517. Usnesení českého zemského sněmu o částečné úhradě pohledávky Zdeňka Lva z Rožmitálu, kterou týž získal od věřitelů zemřelého krále Vladislava. Na úhradu panovnického dluhu bylo Zdeňku Lvovi k dědičné držbě postoupeno komorní panství Zdechovice. Odhad jeho ceny provedl 31. března 1517 místokomorník Království českého Mikuláš z Brykštejna. Odhadní cena tohoto pozemkového majetku, který je v zápise jmenovitě uveden, byla stanovena na 1739½ kopy 19 grošů českých.

Originál obnoveného deskového vkladu, učiněného 23. října 1551; Národní archiv Praha, fond Desky zemské větš, kn. č. 6, fol. H 29-H 30v.

Léta Božího M^o V^c sedmnáctého v úterý p[ře]d svatým Ambrožem, Mikuláš z Brykšt[ejn]a, místokomorník K[rálovství] če[ského], moci úřadu své[h]o s komorníkem Vavřincem, odhadali sú dědiny nejjasnějšího knížete a pána, pana Ludvíka, uherského a českého etc. krále etc., je[ho] [milos]ti, Zdenkovi Lvovi z Rožmitála a z Blatné, nejvyšší[m]u purkrabí pražskému a jeho dědiců[m], ku pravé[m]u právu dědickému, však tak a na ten způsob, jakož j[es]t o tom sněme[m] obecním zavřeno a zapsáno, totižto dědiny zboží zdechovského:

Zdechovice ves, d[vo]ry k[metcí] s p[laty], na k[terýchž] s[edí] Kutěj, k[metcí] p[lat] liiii g[rošů], ii slepice, iii dni roboty p[latu] r[očního]; Tesař xii g[rošů], i slepici, i den roboty platu roč[nih]o; Kovář xiii g[rošů], i slepici, i den roboty p[latu] r[očního], Helm xx g[rošů], i slepici, iii dni roboty p[latu] r[očního]; Kokeš k[metcí] p[lat] xl g[rošů], iii slepici, iii dni roboty p[latu] r[očního]; Koucký osm g[rošů], i slepici, i den robot; Havel xii g[rošů], i slepici, i den roboty; Krčmář i ββ [kopu], i slepici, iii dni roboty; Boháč viii g[rošů]; Strniště vi g[rošů], ii slepici, ii dni robot.

It[em] z Telče Rybář Vaněk k[metcí] p[lat] z Labe ii ββ [kopy] xxiiii g[rošů].

Ves Chvaletice, d[vo]ry k[metcí] s p[laty], na k[terýchž] s[edí] Petr k[metcí] p[lat] ii ββ [kopy] ix d[enárů], iii sle[pi]ce p[latu] r[očního]; Pavel xx g[rošů] j [½] slepice a i záhon konopí trhati; Štěpán i ββ [kopu] ii sle[pi]ci; Jan Novák ij ββ [kopy] iiiii g[roše], ii slepici; Polák ij ββ [kopy], vi slepic, vi dní robot; Spálený i ββ [kopu], iiiii slepice, iiiii dni robot p[latu] r[očního]; Morávek ij ββ [kopy] xiii g[rošů] iii d[enáry], vi slepic, vi dní robot; Beneš i ββ [kopu], iiiii slepice, iiiii dni robot; Kalhut lxxii g[rošů], iii slepice; Mikeš ij ββ [kopy] vi g[rošů] ii d[enáry], iiiii slepice; Hluchý xl g[rošů], ii slepici; Hlaváč lxxii g[rošů], ii slepici; Machek ij ββ [kopy] xv g[rošů] iii d[enáry], iij slepice; Labuta liiii g[rošů], ii slepici;

Vašek xii g[rošů] j slepice, ii záhony konopí trhati p[latu] r[očního]; Vaněk i ββ [kopa] viii g[rošů], ii sle[pi]ci; Žák lxx g[rošů], ii slepici; Kožíšek L g[rošů] vi d[enárů], ii slepici.

Trnov ves, d[vo]ry k[metcí] s p[laty], na k[terýchž] s[edi] Madier, k[metcí] p[lat] ij ββ [kopy] viii g[rošů], ii sle[pi]ci, iii dni robot p[latu] r[očního]; Kuba lxx g[rošů] ij sle[pi]ce, iii dni roboty; Vávra xlviii g[rošů] a ii sle[pi]ci, iii dni roboty; Matůš ij ββ [kopy] x g[rošů], v slepic, iii dni robot; Štěpán xl g[rošů] ii sle[pi]ci, iii dni robot p[latu] r[očního]; Vaněk ij ββ [kopy] iii g[roše] ii slepici, iii dni roboty; Dušek xxxii g[rošů] ij d[denáru]; Jíra osmdesát viii g[rošů], iii slepice, iii dni roboty.

Řečnany ves, d[vo]ry k[metcí] s p[laty], na k[terýchž] s[edi] Průša, k[metcí] p[lat] l g[rošů], ii sle[pi]ci, ii dni roboty p[latu] r[očního], týž z Labe l g[rošů]; Zajíc xlii g[rošů], ii sle[pi]ci, iii dni roboty; Kříž xl g[rošů], ii slepici, iii dni roboty; Bartoš l g[rošů], ii sle[pi]ci, iii dni roboty; Melhauz xxx g[rošů], ii sle[pi]ci, ii dni roboty; Novák l g[rošů], ij slepice, iii dni roboty; Vít i ββ [kopu] ij slepice, iii dni roboty p[latu] r[očního]; Jan lxxx g[rošů], iii sle[pi]ce, iii dni roboty; Zázrak xx g[rošů], j sle[pi]ce, iii roboty.

Labětín ves, d[vo]ry k[metcí] s p[laty], na k[terýchž] s[edi] Jan Spytovský, k[metcí] p[lat] ij ββ [kopy] a ij dne roboty; Havel Rybář xxvii g[rošů], ii slepice, iii dni roboty, týž z Labe i ββ [kopu] xx g[rošů]; Jíra Kačar j ββ [kopy] vii g[rošů], i slepici; Martin xxiii g[rošů], i slepici, den roboty; Janek lxxx g[rošů], iii dni roboty; Kubík i ββ [kopu] vi g[rošů], vi dni roboty; Mikuláš xl g[rošů], iii dni roboty p[latu] r[očního]; Štěpán xxii g[rošů], iii dni roboty; Janda xxii g[rošů], ii slepice, iii dni roboty.

Spytovice ves, d[vo]ry k[metcí] s p[laty], na k[terýchž] s[edi] Šimek, k[metcí] p[lat] xlviii g[rošů], iii sle[pi]ce, šest dní roboty; Martin xxxvi g[rošů], iii sle[pi]ce, iii dni roboty; Prokop i ββ [kopa] iii g[roše], iii sle[pi]ce, viii dní robot; Matůš xxxii g[rošů], ii slepici a iii dni roboty; Kuba xxxvi g[rošů], iii sle[pi]ci, ii dni robot; Junek xxxii g[rošů], ii slepici, iii dni robot; Sýkora xxxii g[rošů], ii sle[pi]ce, iii dni robot; Martin xxviii g[rošů]; Průša xxxii g[rošů], ii sle[pi]ci, iii dni roboty; Šafář xxxii g[rošů], ii sle[pi]ci, iii dni robot p[latu] r[očního]; Průša druhý lxxx g[rošů], pět sle[pi]c, x dní roboty; Adam xvi g[rošů], i sle[pi]ci, ii dni roboty; Janek xxxiii g[rošů], ii sle[pi]ci, iii dni robot.

V Horušicích d[vo]ry k[metcí] s p[laty], což tu k zdechovskému zboží přísluší, na k[terýchž] s[edi] Čihůbek k[metcí] p[lat] lxi g[rošů], ii dni roboty p[latu] r[očního]; Haták i ββ [kopa], ii dni roboty; Bažek viii g[rošů], den roboty; vdova xxxvi g[rošů], den roboty; Krčmář xl g[rošů], i den robot.

Item iii lány dědiny orné a i lán luk bez vi strych, kteréžto dědiny a louky k tvrzi Zdechovicům příslušejí, it[em] xlviiiij lánu lesův a xxxiii strychy lesu, tak jakž ty dědiny a lesy měřičem zemským vyměřeny jsů.

It[em] rybníky zejména tyto: Rybník Černý, rybník Labecký, rybník Novej, rybník Prostřední, rybník Tasovský, rybníčky dva u Spytovic, rybník Vlkovský, rybník Morašský, rybník Strašlivý, u Zdechovic rybníček druhý, it[em] haltěř tu u Zdechovic, rybníček Staveč, a jejich všech těch nahoře jmenovaných rybníků a haltře dny, hrázemi, trúbami, podtrubími, splavy, stavidly, strúhami a vodami, který na ně tekú, i se vši zvolí k nim příslušející.

It[em] poddaci kostelní u Zdechovic.

It[em] tvrz Zdechovice s dvorem poplužním, s sladovnou a s mlýnem samotížným, s dědinami, lukami, luhy, lesy, porostlinami, krom těch dědin a lesů z druhé strany Labe, kteréž se nemohly na ten čas pro rozvodnění Labe měřičem zemským měřiti, ani odhadati, kteréž také k Zdechovicům[m] příslušejí, s Labem, rybníky, kury, vejci, robotami i se vši zvolí, což k tomu zboží zdechovskému přísluší, s plným panstvím.

It[em] jedna kopa platu roční[h]o z dvoru osedlého položena v desíti kopách g[rošů] č[eských] a z neosedlého v ββ [kopách] g[rošů] č[eských].

Kury, vejce, roboty sečteny sú v plat:

It[em] i den roboty z dvoru osedlé[h]o položen za i g[roš] č[eský] a z neosedlé[h]o v j g[roše] č[eského].

It[em] i ββ [kopa] vajec položena za i g[roš] č[eský].

It[em] lán dědiny orné položen v xv ββ [kopách] g[rošů] č[eských] a lán louky položen ve xx ββ [kopách] g[rošů] č[eských].

It[em] lán lesův položen v ix ββ [kopách] a xx g[roších] č[eských].

Rybník Černý položen v ij^c a xx ββ [kopách] g[rošů] č[eských], rybník Labecký v xxx ββ [kopách] g[rošů] č[eských], rybník Novej ve xx ββ [kopách] g[rošů] č[eských], rybník Prostřední položen v xiii ββ [kopách] xx g[roších] č[eských], rybník Tasovský položen v viij ββ [kopách] g[rošů] č[eských], rybníčky ii u Spytovic položeny ve xx ββ [kopách] g[rošů] č[eských]. It[em] rybník Vlkovský položen ve xxxx ββ [kopách] g[rošů] č[eských], rybník Morašský položen v l ββ [kopách] g[rošů] č[eských].

It[em] rybníček Strašlivý a u Zdechovic druhý rybníček, ty dva rybníčky položeny v v ββ [kopách] g[rošů] č[eských]. Haltěř tu u Zdechovic položen v i ββ [kopě] x g[roších] č[eských] a rybníček Staveč položen ve iij ββ [kopách] xx g[roších] č[eských].

It[em] podaci kostelní u Zdechovic položeno v x ββ [kopách] g[rošů] č[eských].

Zdeněk Lev z Rožmitálu s rodovým erbem na dřevorezu z konce 16. století.
Držitelem panství Zdechovice byl tento český velmož jen jeden rok,
od dubna 1517 do dubna 1518.

It[em] tvrz Zdechovice s dvorem poplužním, s pivovarem a s mlýnem samotížným, položena v i^c ββ [kopách] a xv ββ [kopách] g[rošů], vše českých.

A stalo se toto odhádání v sumě hlavní v ij^m ββ [kopách] a ve ii^c ββ [kopách] a xxxviiiij ββ [kopách] a v xix g[roších] [tj. 1739½ kopy 19 grošů, pozn. ed.], vše p[ra]ž[ský]ch českých, a to podle svolení a zůstavení sněmu obecní[h]o plným právem, kterýžto nadepsaný Zdeněk Lev p[ře]d úředníky p[ra]ž[ský]mi oznámil a slušně i řádně pokázal pod majestátem slavné paměti krále Vladislava, Je[ho] [Milos]ti, i také cedulí vyřezanou, kterážto od držitelův prvnějších, totižto od Zdislava Berky z Dubé, Jindřicha Hložka z Žampachu, Václava Litevské[h]o z Svinař a Jana Hlavsy sobě danú má jednu, a tíž držitelé druhú cedulí, co j[es]t týž Zdeněk za Je[ho] Mi[los]ti Kr[álovsk]é dluhy a na místě Je[ho] Mi[los]ti Kr[álovsk]é potřeby svých vlastních peněz vydal, to[h]o j[es]t suma xij^m xxxix ββ [kop] xlviii

g[rošů], [tj. 11 539 kop 49 grošů, pozn. ed.], vše p[ra]ž[ský]ch č[eských], kteréžto sumy již jmenované vši ani čtvrté[h]o dílu vejš nad tu sumu, to jest ii^M ix^C xxxv [kop] xxvii g[rošů] ij d[enáru] j [haléře], [tj. 2934½ kopy 27 grošů, 1½ denáru ½ haléře; miněna čtvrtina z výše uvedené Lvovy pohledávky 11 539 kop 49 grošů; pozn. ed.], vše č[eských] nebylo na tom zboží Zdechovském, kromě toho, což j[es]t nap[ř]ed dotčeného, kteréž se pro rozvodnění Labe nemohlo na ten čas měřiti ani odhadati, ani na panství Hradištském, na kterémž se prve pro tůž svrchu dotčenou sumu a čtvrtinu vejš té sumy odhadání stalo, na čem více odhadati. I zůstalo j[es]t j[eš]tě témuž Zdeňkovi sumy po témž iiiij^M a iiiij^C [kop] g[rošů] [3 950 kopy grošů, pozn. ed.], vše p[ra]ž[ský]ch č[eských], do kteréžto sumy je[š]tě se témuž Zdeňkovi a do té čtvrtiny vejš nahoře dotčené na jiných dědinách a zboží krále [Jeho] [Milos]ti odhadati má, tak však a na takový způsob, jak nap[ř]ed psané svolení obecní sněmovni v sobě všecko šíře a světleji zavírá, a to plným právem.

V[yznání] t[é]hož] ú[ředníka] stalo se léta Boží[h]o M^o V^C xvii^o v pondělí po svatém Ambroži [6. 4. 1517].

b) Popis škod na panství Zdechovice z roku 1558

Praha, 14. října 1558. Na žádost Karla ze Žerotína úřední komise fyzicky ohledala panství Zdechovice a sepsala seznam škod, které na tomto panství vznikly v době mezi soudním rozhodnutím o nucené výplatě tohoto pozemkového majetku z držby Sudy z Řeneč, a převzetím téhož Karlem ze Žerotína.

Originál deskového vkladu; Národní archiv Praha, fond Desky zemské větší, kn. č. 53, fol. F19-F23v.

Karel z Žerotína, Jeho [Milos]ti Císařské rada, a na Novým Kolíně, žádal na úřadu komorníka k vyhledání škod. I dán je[m]u Jan Pardubský z Klokotské Hory, komorník, kterýž navrátivši se zase k úřadu, toto j[es]t oznámil:

Léta etc. lviii^o v pátek p[ř]ed s[vatý]m Havlem [14. 10. 1558], dán j[es]t Jan Pardubský z Klokotské Hory, komorník při dskách zemských, od pánův úředníků praž[ský]ch mensších desk zemských, urozený[m]ju pánu, panu Karlovi Žerotínskému [z] Žerotína, Jeho [Milos]ti Císařské radě, a na Novým Kolíně, na škody ohledání na Zdechovice i což k nim přináleží, a to proti urozené[m]ju panu Sudovi z Řeneč. A to, což j[es]t poznamenáno, jakž níže stojí, i také což j[es]t bylo promluveno od pana Sudy k Je[ho] [Mil]o[s]ti pánu, panu Karlovi [z] Žerotína etc., při postupování svrchu psaných Zdechovic, a to při přítomnosti těchto urozených vladyk: Urozeného pana Jakuba Hrušky z Března, císařské římské Jeho [Mil]o[s]ti rada a od Je[ho] [Mil]o[s]ti arciknížete komisaře vyslaného;

urozené[h]o pana Jana Klusáka z Kostelce etc.; pana Zikmunda Konáče z Hodiškova; pana Václava Hrabáně z Přerubenic a na Pečkách; pana Štěpána Anděla z Ronovce etc.; pana Jiříka Klejcharta z Klejchartu; pana Martina Záleského [ze] Zálesí; pana Albrechta Myšku ze Žlunic; pana Jindřicha z Petrovic, ouředníka kláštera z Sedlce; pana Mikuláše Nykláska z Žitenic.

It[em] toto jest promluveno na Zdechovice od pana Sudy při postupování lidí Je[ho] [Mil]o[s]ti pánu, panu Karlovi Žerotínskému [z] Žerotína, císaře Je[ho] [Mil]o[s]ti radě a na Novém Kolíně, že Je[ho] [Mil]o[s]ti postupuje tvrze Zdechovic a toho všeho, jakž jeho panu otci od krále Ludvíka, slavné paměti, bylo postoupeno, bez umenšení všeho toho, kromě toho dvoru v Řečňanech, kdež j[es]t byl dvůr, a sedláka z něho skoupil, ale přináleží také ke Zdechovicím, a také v Zdechovicích těch chalup, kteréž otec jeho od pana Václava Žehuického zástavú dostal, toho že nepostupuje.

Tu lidé oznámili Je[ho] [Mil]o[s]ti pánu, panu etc., že pan Suda ouroky s[va]tohavelský všecky vybral i slepice. Tu Je[ho] [Mil]o[s]t pan etc. ráčil žádati pana Sudy strany registr důchodních, purkrechtních, sirotčích i jiných registr správních, což by k těm Zdechovicím náleželo, aby pan Suda dal Je[ho] [Mil]o[s]ti, aby pán, Je[ho] [Mil]o[s]t, vyhlédaje lidské spravedlnosti, mohl jim toho jednomu každému dopomáhati, a že na jiném Je[ho] [Mil]o[s]t není, pokudž kdo bude míti spra[vedln]o[s]t, tomu každé[m]u že Je[ho] [Mil]o[s]t ráčí za spravedlivé učiniti. I tu odpověď pan Suda dal, že na ten čas jich nedá.

Tu lidé žádali pana Sudy, aby je slyšel, v čem j[es]t jim povinovat i Je[ho] [Mil]o[s]t pán ráčil žádati a nechtěl jich slyšeti, než přiznal se pan Suda, že některých sirotků peníze, jejich spravedlnosti, má, a purkrechtních něco za sebou má.

It[em] strany ostrova Je[ho] [Mil]o[s]t pán ráčil ku pa[n]u Sudovi promluviti, jak j[es]t odcizen od Zdechovic. Tu odpověď dal pan Suda, že j[es]t je[h]o nikdá neodcizil od Zdechovic, než klade toho příčinu strany Je[ho] [Mil]o[s]ti pána z Pernštejna.

It[em] veden sem do světnice dole i ukázáno mi vokno v kanceláři, který vokno proti pivovaru j[es]t, i oznamujíc mi, že v tom vokně byla mříže železná. Kdež pan Suda neodpíral, by nebyla, i viděl sem, že j[es]t znáti na zdi, jak j[es]t dobejvána a tý mříže tu není. A z té světnice sem veden do sklepu, který sklep j[es]t, jda do světnice, po pravé ruce. Tu j[es]t Je[ho] [Mil]o[s]t pán ráčil sobě stěžovati, že u toho sklepu byly dveře železné a že sou od toho sklepu odjaty a jiné dveře dřevěné přidělané. Tu pan Suda se k to[m]u přiznal, že když doma nebyl, že jeho manželka ty dveře odjiti dala a je kázala odvézsti, pravíc, že sou je oni koupili.

It[em] potom sem veden do světnice nahoru i ukázáno mi místo, kdež kancelář byla. I viděl sem, jak j[es]t od zdi odtržena i s kamením v některých místech vylomena, a tak zprávu dali, že ji přeč odvezli.

It[em] potom sem veden do pivovaru i viděl sem, že kotlina práz[d]ná byla, kde pánev byla. I dali mi zprávu, že zase pánev přivezli, i viděl sem ji p[ře]d pivovarem ležeti.

It[em] potom sem veden [k] kravíně. I viděl sem, že na kravíně krov všecken obořený. Pan Suda oznamoval, že j[es]t jej vítr obořil a ten všecken kravín na upadnutí j[es]t.

It[em] potom sem veden [ke] kůlně. I viděl sem, že na té kůlně j[es]t kus střechy obořený i s laťmi. Též pravil pan Suda, že j[es]t to vítr obořil.

It[em] sem veden [ke] krmníku. I viděl sem, že na krmníku krov vobořený, víka u krmníka vobořená a všecken také na upadnutí.

It[em] potom sem do ratejny veden. I ukázána mi v kamnách díra hlinů zamazaná. I oznamujíc mi, že tu byl prve hrnec měděný, ale již jeho nebylo.

It[em] potom sem veden k rybníku Novýmu pod tvrzí, pod kterým j[es]t mlejn. I viděl sem, že j[es]t spuštěný a vylovený.

It[em] potom sem veden do toho mlejna pod tím rybníkem Novým. I viděl sem v tom mlejně, že j[es]t pobořeno a kámen jeden svrchní odvezen a čepů v hřidelích není, zděří železných žádných není, včetně také není, také jindež žádných věcí, což ke mlejnu, a tak též to všecko vybráno a z příkazu pana Sudy odvezeno, k čemuž j[es]t se znal.

It[em] potom sem veden k Prostřednímu rybníku nad Černým rybníkem, it[em] potom k velkému rybníku k Černýmu, it[em] potom [k] Ledeckýmu, a všechny spuštěný a vylovený sem viděl.

It[em] potom sem veden, kdež j[es]t byl ovčín a domek, kdež ovčák v něm bydlel. I viděl sem, že ten ovčín i ten domek j[es]t to všecko rozbořeno a přeč odvezeno. A ten ovčín sem měřil, jak j[es]t byl zděli, a byl zděli ij [1½] provazce a tři loket a zšíři půl provazce méně dvou loket. A Váňa ze Spytovic dával zprávu, že v jeho gruntu j[es]t sláto na ten ovčín xxx [30] dřev borových. Též lidé dávali zprávu, že pan Suda ten domek, kde ovčák bejval, a k[t]jery sou tam odvezli, že jej prodal pan Suda za šest ß [kop] g[rošů] českých Martinovi Chalupníkovi do Chotusic.

It[em] potom sem veden do vochozí „Nad Strašlivú“. I dali mi zprávu lidé přítomní, že po nálezu Jich [Mil]o[s]tí a po přísudku, že to dal mýtiti. I měřil sem to mejto smejcený i naměřil sem xxvi provazcův a štvrt provazce [26¼]. A po odjezdu pana Prokopa z Lovče a pana Jakuba mladšího z Granova, od Je[ho] [Mil]o[s]ti arciknížecí vyslaných v komisi, tu z toho mejta mnoho sáhů sou odvezli na grunty Je[ho] [Mil]o[s]ti pana

z Pernštejna, který sem viděl na hromadách ležeti tak na polena sekané, a dubů též několik na hromadě leží. A též z těch sáhů, který dal v tom mejtě nadělati, dali mi zprávu, že dal milíř vypáliti a pryč odvézti. A dali mi zprávu, že v tom milíři bylo kopa sáhů a druhý stojí nedostavěný milíř, k[t]erýž sem viděl. A že po odjezdu svrchupsaných od Je[ho] [Mil]o[s]ti arciknížecí vyslaných v komisi že kůly sú j[es]t posekané i naměřil sem, že jest jeho za provazec s'tato. A též dali zprávu, po podjezdu svrchupsaných od Je[ho] [Mil]o[s]ti arciknížecí vyslaných v komisi, že týž z té vochoze ty sáhy dříví vozili na půl druhý neděle a ještě zůstalo dříví dělané na sáhy padesáte a dva sáhy.

It[em] potom sem veden do vochozí „Ve Třtiny“ a do vochozí „Spálence“ a do vochozí „Na Skalkách“. I ukázáno na pařezi mnoho v nově státého vejstavci velikého, který sem pařezi čel a načetl sem toho pařezi jednu kopy a xi pařežů [71]. Tak dali zprávu, že po odjezdu vyslaných od Je[ho] [Mil]o[s]ti arciknížete, že s'tato dubů xi [11], i kterýž sem pařezy viděl i načetl sem těch velikých pařežů xi [11].

It[em] potom sem veden do vochozí „Boru“ nad Černým rybníkem. I ukázáno mi množství pařezi v nově posekaného, po kterémžto boru chodě, i viděl sem, že na vejběr bylo posekáno to boroví. I četl sem to pařezi i načetl sem toho pařezi tři kopy [180] pařežů. I zprávu dali, že to po záповědi Je[ho] [Mil]o[s]ti arciknížete a že to jedno každé dřevo dával po dvou g[rošich] bílých a iij [2½] g[roši] bílým. A po odjezdu vyslaných od Je[ho] [Mil]o[s]ti arciknížete tak dali zprávu, že bylo sekáno to boroví i načetl sem toho pařezi v tom boru kopy pařežů a pět pařežů [65].

It[em] potom sem veden do vochozí, kteráž slove „Mýlkov“. Tu mi ukázáno kus lesu, kterýž byl posekán, i dali mi zprávu, že pan Suda toho kus lesu dal knězi do Přeloučí a že sou je[m]u lidé ze Škudl to dříví odvezli. I viděl sem pařezi velikých dubí za samú volší, a že by se na stavění hodilo. I naměřil sem toho, což knězi dáno, dva provazce sem odměřil. Tak zprávu dával uhliř, kterému říkají Těšitel, že viděl, že po jedné borovici brali na vůz.

It[em] v též vochozi Holý z Labětína koupil od hajných páně Sudových od Jíry z Trnávky a od Matěje Krčmáře [ze] Zdechovic a od Václava u Vondry z Chvaletic, hajných na ten čas páně Sudových, kteréhož lesu na ten čas nezdělal, až pan Prokop z Lovče a pan Jakub mladší z Granova, kteříž byli vyslaní od Je[ho] [Mil]o[s]ti arciknížete, a našli v tom lese dělníka, tak jakž mi toho zprávu dali, že dříví na sáhy dělal. I tu mu rozkázali, aby víc nedělal ani čímž nehejbal. A on mimo ten rozkaz z téhož dříví milíř ustavěl, kterýž nyníčko páli, což sem sám vočima viděl. I našli sme u milíře toho uhliře, kterýž páli ten milíř, kterémuž uhliři říkají přijmím Těšitel. A též

Holý, z Labětína krčmář, po odjezdu svrchu psaných v komisi vyslaných, posekal dříví za provazec, který sem já měřil.

It[em] v též vochozí našli sme člověka, kterýž dříví na sáhy dělal, a ptali sme se, komu dělá. Pověděl, že rychtáři do Řeččan. Tu zprávu též hajní dali, že sou jemu z rozkázání páně Sudova půl druhého provazce a jednu štvrt p[ře]d s[vatý]m Duchem [29. 5. 1558] prodali za jednu ββ [kopu] g[rošů] č[eských] a za jeden g[roš] č[eský]. I tu j[es]t Matouš z Kobylník, kteréhož Je[ho] [Mil]o[s]t pán ráčil vyslati, rozkázal, aby víc nedělal.

It[em] potom sem veden do vochozí, kteráž slove „V Bakových“, [v] kteréž byly tři lodi udělané, ale již je vzali odtud, neviděl sem třísky, jakž je dělali. I načetl sem v té vochozi čtyry pařezy, ve který sem přeměřil, že každý pařez víc než ve dvě vobětí, a jeden dub tu leží s'tatý ještě.

It[em] též mi ukázáno pod rybníčkem Mýlkovským, kterýž j[est] pustý, než travami se užívá. I zprávu mi toho dali, že j[est] prodáno bečvářům do Hory xxxviii [38] jasanů na vobruče, kterýchž sem pařezů jasanových načetl xxxviii [38]. A to dříví jest odvezeno, a to po záповědi arciknížete Je[ho] [Mil]o[s]ti.

It[em] potom sem načetl pařezů jasanových dvaceti. Tak dali zprávu, že panu Štřelovi na Crhenice nabrali vůz jasanů, v kterémž vozu bylo šest klišen, a to po odjezdu, kteří byli od Je[ho] [Mil]o[s]ti arciknížete vyslaných.

It[em] potom sem veden do vochoze, kteráž slove „Záluží“. A tu mi zprávu dali, že j[es]t od pana Sudy prodáno k horám na Kaňk třiceti dubů velkých na vejběr po vi [6] g[roších] bílých a jilmů xv [15] po čtyrech g[roších] bílých a habrů xxxⁱ [30] po půldruhým g[roši] bílým, kterýchž sem pařezů dubových načetl xxx [30] a jilmových pařezů velkých načetl sem xv [15] a habrových pařezů načetl sem třiceti.

It[em] potom sem veden do vochozí, kteráž slove „Zlodějovkách“. Tu mi ukázána mejta, což se téhož léta lesů prodávalo. I viděl sem, že ta mejta sou spasena škodně. I dávali mi zprávu lidé, že páně Sudovými ovce mi že to j[es]t spaseno.

It[em] potom sem veden do vochozi, kteráž slove „Strážnice“, kterážto vochoz přináleží k záduší zdechovskému. Tak jakž mi lidé zprávu dávali, tu sobě lidé toho záduší stěžovali, i dávali mi toho zprávu lidé, že by to mejto páně Sudovými ovce mi bylo spaseno. I viděl sem, že to mejto dosti škodně spaseno.

It[em] odtud sem veden do dvoru telčického. Tu mi ukázány dědiny od téhož dvoru. I viděl sem, že nic seto ani voráno není, ale tak všechny dědiny pusté leží.

It[em] v témž dvoře sou mi ukázána místa, že dva chlívy byly a kulna.

I viděl sem, že j[es]t to rozbořeno a odtud přeč odvezeno. Tu lidé dávali zprávu, že j[es]t to prodal do Benešovic panu Janovi Dobřenskýmu.

It[em] v témž dvoru j[es]t krčma a jeden chlív, kteroužto krčmu i s tím chlívem i s dědinami, kteréž té krčmě náleží, pan Suda dal Vaňkovi, hajnýmu z Chvaletic. I oznámil ten jistý Vaněk, že z té příčiny, že j[es]t je[m]u dal, že p[ř]e d lety že j[es]t je[m]u prve byl to vzal. Kterýžto Vaněk zprávu dal, že z toho prve ourok platíval při s[vatý]m Havle xx [20] g[rošů] bílých a při s[vatý]m Jiří tolik.

It[em] při tom dvoru telčickým j[es]t plot udělaný z tesanic, kterýž běží od téhož dvoru až blízko k Labi. Kteréhož plotu dal pan Suda kus rybáři tomu v Telčicích. Kterýž sem měřil, i naměřeno j[es]t toho plotu obořeného půl třetího provazce. I viděl sem, že to kolí v nově bylo vytahováno, ale tu tesu již nebylo. I viděl sem u toho rybáře, že sobě oplaňkoval těmi tesy svůj dvůr. A tak mi zprávu dal ten rybář, že j[es]t to těmi tesy oplaňkoval, kterýž j[es]t je[m]u pan Suda dal.

It[em] také j[es]t mi okázán domek, v kterýmž rybář j[es]t, který jej pan Suda prve držel několik let a tohoto léta v neděli po s[va]té Ludmile [18. 9. 1558] témuž rybáři j[es]t jej prodal s dědinami, lúkami, což k tomu gruntu náleží, i s kusem Labe a s jezery, za čtyrcet pět ββ [kop] g[rošů] č[eských]. A zavdal panu Sudovi xii [12] ββ [kop] g[rošů] č[eských] a platiti má po ii [2] ββ [kopách] g[rošů] č[eských], počna téhož léta na konec masopustu. Také rybář zprávu dal, že z Labe a z jezer i z toho všeho, což k to[m]u rybářství náleží, ouroka platiti má tak jakž sou předešle platívali, při s[vaté]m Havlu ii [2] ββ [kopy] g[rošů] č[eských] a xv [15] g[rošů] bílých a při s[vaté]m Jiří tolikéž.

It[em] odtud sem převezen na druhou stranu Labe naproti dvoru telčickému a tu mi ukázáno v lese u téhož Labe, že j[es]t pan Suda prodal lidem páně z Pernštejna do vsi Selmic jednomu za xv [15] g[rošů] bílých, druhýmu za xx [25] g[rošů] alb [tj. bílých] a třetímu, nějakému Pavlu Šedivému, za jednu ββ [kopu] a za xv [15] g[rošů] bílých; učiní toho sumy půldruhé ββ [kopy] a xx [20] g[rošů] bílých. I vyčetl sem pařezů, co se toho dříví prodalo, ij ββ [1½ kopy] a xiii^{ie} [13] pařezů jilmových velkých a prostředních a mezi tím nemálo drobného sekáno. A vyčetl sem pařezů dubových velkých třiceti a ještě tam zůstaly dva duby velká třetí velký také zůstal, který byl připraven, aby lodí z něho udělali. Ten sem přeměřil, že j[es]t zděli třiceti tři loket. A tak mi Martin Rybář zprávu dal, že po odjezdu vyslaných od Je[ho] [Mil]o[s]ti arciknížete ten Pavel Šedivý na dvě vozích ve dne i v noci vozil po dva dni, pravě, že jemu pan Suda kázal, což můž nejmíc aby vyvozil.

It[em] potom sem veden na „Jehelní Uši“ do vochozi, kteráž slove „V Hranicích“, a v druhý vochozi „V Doubravách“. I ukázáno mi ve čtyřech místech, kdež pan Suda les prodával lidem páně z Pernštejna, do Kojic i jinam, a to j[es]t všecko odvezeno. I naměřil sem toho, což j[es]t smejceno, xxx^{ti} a půl [30½] provazce.

It[em] v týchž lesích dvaceti dubů vejstavku velkých prodáno, kterýž sem pařezy četl i načetl sem velkých pařezů xx^{ti} [20].

It[em] potom sem veden kdež slove „V Stolinách“, kdež nějakému Petrovi Rakovi z Habrkovic prodali vosmi vejstavků dubů, kterýž j[es]t se přede mnou přiznal, i načetl sem těch pařezů vosm velkých vejstavků.

It[em] potom sem veden do vochozi, kteráž slove „V Doubravinách“. Na dvou místech j[es]t mi ukázáno, tak zprávu dali, že j[es]t tohoto roku prodáváno dříví a mejceno. I jezdě po těch místech, viděl sem, že ta mejta sou spasena škodně.

It[em] potom sem veden do vochozi, kteráž slove „Nad Doubravinami“. I ukázáno mi na dvou místech, že též tohoto roku dříví j[es]t mejceno. I jezdě po těch místech, viděl sem, že též spaseno škodně.

It[em] potom sem veden po dědinách, kteréž náležejí ke dvoru zdechovskému. I viděl sem, že všechny dědiny poustkou leží a není nic nikdy zvoráno, kromě ouhuru xxx^{ti} a jeden [31] záhon, a ty sou ještě od dobytků udusany, že sotva znáti, že sou byly zvorany.

It[em] potom sem veden do vinice. I viděl sem, že tyčky tak stojí při k[e]ři, jak víno sebrali, než bylo viděti na ní, že toho roku málo bylo na ní děláno.

It[em] v Kojicích viděl sem na hromadách boroví a dubí, kdež mi oznámili hajní, že z toho panství zdechovské[h]o j[es]t navezeno, že netoliko sami sobě tu skoupili, že i jiným lidem přespolním kupujíc tu vezli a skládali.

It[em] Šimon z [S]pytovic oznámil, že pan Suda v jeho gruntu léta tohoto, když bylo po žních těchto, dal posekati jednu kopu a deset dřev a poto[m] je prodal, když bylo na hromadě, Roučovi z Horušic, páně Ledecského člověku, každé dřevo prodal po ij [1½] g[roši] bílým. A ten jistý Roučí z Horušic prodával zase dřevo po po iij [3½] g[roši] b[ílým].

It[em] tito lidé byli přítomni při ohledání těchto škod:

It[em] Matouš, rychtář z Kobylník; Jíra, hajný z Kobylník; Martin, rychtář od S[vatě]ho Mikuláše; Jíra, rychtář z Staré[h]o Kolína.

Hajní z panství zdechovské[h]o: Vaněk z Chvaletic; Vondra z Chvaletic; Jíra Šilhavý z Trnávky; Matěj Krčmář [ze] Zdechovic.

Těž lidé pana Jana Klusáka z Kostelce v Radovesicích: Vít Dolívka z Božec; Jan Zajíc z Lipce; Blažek Špalků z Radovesic.

Těž lidé p[án]ě opata kláštera z Sedlce: Valenta, rychtář z Malína; Burjan z Malína; Matěj, mlynář z Habrkovic; Petr Rak z Habrkovic; Jakub Vrchoťkú z Horušic; Havel Jankú z Horušic.

c) Alodní list Ferdinanda I. na panství Zdechovice z roku 1561

Vídeň, 14. dubna 1561; originál listu krále Ferdinanda nejvyššímu purkrabí pražskému a podkomořímu králové, kterým oznamuje svou vůli, týkající se panství Zdechovice. Karlu z Žerotína bylo již dříve postoupeno právo vyplatit zástavní panství Zdechovice od Sudy z Řeneč, což pan Karel učinil. Následně pak pan Karel žádal, aby mu bylo toto panství převedeno do dědičné držby. S ohledem na mnohaleté zásluhy král této žádosti vyhověl a listem z 1. 7. 1560 postoupil Karlu z Žerotína panství Zdechovice do dědičné držby. Než však mohl být tento převod úředně zaknihován (vložen do desk zemských), Karel z Žerotína zemřel. Král tedy žádá, aby bylo panství Zdechovice vloženo do desk zemských dědičně Karlovým synům Janu Jetřichovi, Kašparu Melicharovi a Janu Lukášovi, bratřím ze Žerotína.

Originál listu, NA Praha; fond Stará manipulace, sig. Z 22/12, fol. 8-9.

Urozenému Janovi mladšímu z Lobkovic na Tejně Horšovském, nejvyššímu purkrabí pražskému, a statečnému Voldřichovi Dubanskému z Duban na Libišicích a Byčkovicích, králové Její Lásky, slavné paměti, manželky naší nejmilejší měst v Krá[lovstv]í českém podkomořímu etc., společně neb rozdílně, věrným našim milým.

Ferdinand, z Boží milosti římský volený císař, po všechny časy rozmnožitel říše a uherský, český etc. král.

Urozený a statečný, věrní naši milí. Věděti vám dáváme, že jsme léta minulého šedesátého, některý den po svatých Petru a Pavlu, apoštolích Božích, v městě našem v Vidni, urozenému někdy Karlovi z Žerotína, radě a mundšenkou našemu, pro jeho věrné, upřím[n]é, užitečné a mnoho platné služby, které jest nám od mnoha let, až pravě do smrti své, činil, na jeho poníženou prosbu i také na přímlyvy nejjasnějších knížat, pana Maximiliána, krále českého, a Ferdinanda, arciknížete rakouského, synův našich nejmilejších, tvrz Zdechovice s zbožím k němu náležitým, s vším příslušenstvím, kteréž j[es]t s povolením našim od slovatného Sudy z Řeneč, věrného našeho milého, vyplatil a v držení jeho vešel, z milosti naší císařské dědičně povoliti a dáti ráčili, tak jakž psaní naše o takovéž dědičné dání Jeho Lásky, arciknížeti Ferdinandovi od nás učiněné, jehož

datum jest v městě našem Vídni prvního dne měsíce července jminulého léta šedesátého [1. 7. 1560], v sobě obsahuje a zavírá.

I poněvadž jsme tomu ráčili vyrozuměti, že dotčené zboží Zdechovice nebylo jest a není zápisné, ale někdy na slavné paměti předka našeho, krále Ludvika, v pokutě připadlé a potom odzastavené, a prve nežli jest takové naše dědičné dáni do desk zemských vloženo, že j[es]t jmenovaný Karel z Žerotína skrze smrt z tohoto světa sešel; však nicméně poněvadž se taková věc za živnosti jeho Karla z Žerotína nevykonala, tomu chceme, aby synové, dědicové po něm pozůstali, toho všeho dáni jako i on užili, a služeb jeho, jakož i slušné jest, účastni byli.

A protož vám poroučeti ráčíme, abyste často řečeného Karla z Žerotína pozůstalým třem synům, urozeným Janovi Jetřichovi, Kašparovi Melicharovi a Janovi Lukášovi, jich dědicům a budoucím, jmenovanou tvrz Zdechovice s dvorem poplužním s poplužím, se vsí tak řečenou Zdechovice, ves Horušice, v kteréž osedlých jest sedm, ves Chvaletice, ves Kojetice, ves Vinařice, dvůr telčický poplužní s poplužím s jedním rybářem poplatným, ves Trnávku, ves Řečeňany, ves Labětín, ves Pitovice, vesnice celé a dvory kmetci s platem, s dědinami, lukami, lesy, háji, s Labem, s potoky, s rybníky, s kurmi, vejci, robotami, ospy, s poddacími kostelními k Zdechovicím a k těm vesnicím náležejícím, s krčmami vejsadními i s jiným vším a všelijakým příslušenstvím, s celým i s plným panstvím i se vsí zvolí, nic ovšem nevymíňujíc, i s jinými všelijakými téhož zboží požitky, do desk zemských Království českého za dědičný zpupný zboží a statek podle pořádku, tu kdež se jiná dědictví kladou, i s tím listem, který sme o to synu našemu nejmilejšímu, arciknížeti rakouskému, jakž svrchu dotčeno, psáti ráčili, vložití a vepsati rozkázali, tak aby jmenovaného Karla z Žerotína synové, tolikéž jejich dědicové i budoucí, tu tvrz a zboží zdechovské s jeho se vším a všelijakým, nic ovšem nevymíňujíc, příslušenstvím, jakž v svých mezích obsaženo jest, dědičně jměli, drželi, požívali, dali, prodali, zastavili, zapsali, a s tím učinili a učiniti mohli, jakž jiní obyvatelé v Království českém svých zpupných dědičných statkův užívají a s těmi činiti moc mají, bez naší, dědicův našich a budoucích králův českých i jiných všech lidí všelijaké překážky, na časy budoucí a věčné. Na tom konečnou a jistou vůli naší císařskou naplníte.

Dán v městě našem v Vídni, v pondělí po provodní neděli léta et. šedesátého prvního [14. 5. 1561], císařství a království našich římského třicátého prvního a jiných třicátého pátého.

URBARIA OF THE MANOR OF ZDECHOVICE FROM 1517 AND 1608 AND THEIR VALUE AS SOURCES FOR THE STUDY OF ECONOMIC DEVELOPMENT OF SMALL EAST BOHEMIAN DOMAINS

This study is based on the newly discovered urbarium of the manor of Zdechovice from the year 1517, which was preserved as part of the financial assessment of the manor in the same year. The author compares the extent of the obligations of peasants on this small manor estate (amounting to 7 villages) with a further preserved urbarium, from 1608, which shows only very minor changes in the obligations owed by peasants to their lords. Changes in the annual tribute owed by peasants (in money, in kind and in labour) in some villages are explicable through other written sources documenting the development of the area in the 16th century that were found in relation to the preparation of this study. The author shows an attempt to expand the chief business activities of the estates (farming, brewing, raising of sheep, forestry) and also means used by the lords of the manor to extract the greatest return from the manor at the time of its forced sale in 1558. Changes in the structure of labour obligations also show the increased interest of the manorial lords in textile production at the end of the 16th century.

<p>Krátko s'vinná k' s'ole od p'ro D'vinnos' z' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos'</p>		<p>Plat' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos'</p>	
<p>Přední d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos'</p>		<p>Podobá d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos'</p>	
<p>Plat' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos'</p>		<p>Plat' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos'</p>	
<p>Plat' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos'</p>		<p>Plat' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos'</p>	
<p>Plat' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos'</p>		<p>Plat' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos'</p>	
<p>Plat' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos'</p>		<p>Plat' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos'</p>	
<p>Plat' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos'</p>		<p>Plat' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos'</p>	
<p>Plat' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos'</p>		<p>Plat' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos' d'vinnos'</p>	

Úvodní část sumárního urbáře panství Zdechovice z roku 1608, zapsaného na konci gruntnovní knihy, založené téhož roku. Pasáž pro ves Zdechovice. Při pravém okraji později připsána jména osob, hospodářících na příslušných gruntech v polovině 17. století (SOA Zámorsk, fond Velkostatek Zdechovice, kn. č. 672, fol. 156).